

Širenje nadležnosti javnih bilježnika u RH – provođenje postupaka za ostvarivanje tražbina male vrijednosti

Sažetak

Rad se bavi pitanjem mogućnosti da se u hrvatskom pravnom sustavu javnim bilježnicima povjeri provođenje postupaka radi ostvarenja tražbina male vrijednosti. Autorica polazi od činjenice da su javni bilježnici već preuzeli određene nesporne postupke, poput ostavinskog, zemljišnoknjižnog i ovršnog, čime se postiže rasterećenje sudova, skraćivanje trajanja postupaka i smanjenje troškova za stranke. U tom se kontekstu razmatra opravdanost povjeravanja sporova male vrijednosti javnim bilježnicima, budući da oni i dalje čine znatan udio neriješenih predmeta na sudovima.

U radu se analizira položaj javnih bilježnika u odnosu na sudove te njihova potencijalna uloga u sustavu pravosuđa, pri čemu se naglašava da u drugim europskim državama javni bilježnici ili slična tijela već obavljaju dio poslova koji tradicionalno pripadaju sudovima. Posebna se pažnja posvećuje usklađenosti takvog rješenja s pravom Europske unije, Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnim sloboda te s ustavnim poretkom Republike Hrvatske, pri čemu se zaključuje da bi, uz osiguranje pravnih lijekova i neovisnosti, takav prijenos nadležnosti bio u skladu s navedenim pravnim okvirima.

Rad donosi i usporednu analizu kapaciteta sudova i javnobilježničke službe te pokazuje da javni bilježnici raspolažu stručnim, organizacijskim i tehničkim resursima, osobito u području digitalizacije i stalne stručne izobrazbe, što ih čini sposobnima za preuzimanje dodatnih poslova. Usporedba s pravnim sustavima drugih država (primjerice Mađarske, Armenije, Španjolske i Francuske) pokazuje da povjeravanje sporova male vrijednosti javnim bilježnicima ili sudskim službenicima doprinosi učinkovitijem pravosuđu.

Zaključno, autorica ističe da bi povjeravanje javnim bilježnicima postupaka radi ostvarivanja tražbina male vrijednosti pridonijelo rasterećenju sudova, ubrzanju i pojeftinjenju postupaka te očuvanju razine pravne sigurnosti i pravičnog suđenja, čime bi se dodatno unaprijedila učinkovitost hrvatskog pravosudnog sustava.

Ključne riječi: javni bilježnik, nesporni postupak, platni nalog, nadležnost, tražbine male vrijednosti

Paula Poretti

1. Uvod

Javni bilježnici u obavljanju službe odlikuju se stručnošću, kvalitetom i profesionalnošću svoga rada, a u okviru povjerene im nadležnosti postupaju u skladu s Ustavom Republike Hrvatske (dalje: Ustav RH) i zakonima Republike Hrvatske (dalje: RH). Garancije nepristranog, nezavisnog i savje-

snog obavljanja poslova koje jamče ostvarenje vladavine prava, a postižu se, između ostalog, zahtjevom izobrazbe odnosno stalnog usavršavanja predviđenog podjednako zakonodavnim okvirom na europskoj i nacionalnoj razini, izjednačava javne bilježnike u zahtjevima, sa onima koji se postavljaju

ju u odnosu na postupanje sudova.¹ U tom smislu, u hrvatskom pravnom sustavu javnim bilježnicima su već povjereni u nadležnost određeni adjudikativni (sudski) poslovi. Među takvim, isključivo nespornim postupcima, najdulja je praksa postupanja javnih bilježnika u provođenju ostavinskog te ovršnog postupka, a potom, u nešto novije vrijeme i zemljišnoknjižnog postupka. Uz ovako postulirane ovlasti javnih bilježnika, recentnim zakonodavnim izmjenama nadležnost je javnim bilježnicima povjerena u još nekim izvanparničnim postupcima. Tako su donošenjem Zakona o izvanparničnom postupku iz 2023. godine izričito propisane nove nadležnosti javnih bilježnika kao povjerenika suda u postupku sporazumnog uređenja međa i sporazumnog razvrgnuća suvlasništva te proglašenja nestale osobe umrlom i dokazivanja smrti.

Uporište za mogućnost daljnjeg proširivanja nadležnosti javnih bilježnika jest u odredbi čl. 2. Zakona o javnom bilježništvu prema kojemu se javnobilježnička služba sastoji, među ostalim, i od obavljanja postupaka, po nalogu sudova ili drugih tijela, određenih Zakonom. Među argumentima u prilog razmatranju daljnje dejudicijalizacije građanskopravne zaštite prijenosom poslova iz sudske jurisdikcije na javne bilježnike, a kojima će se detaljnije u nastavku baviti ovaj prikaz, jesu do sada postignuta rasterećenja preopterećenih sudova, smanjenje troškova i skraćivanje trajanja onih postupaka koji su im povjereni. Tome odgovara, između ostalog, i uvođenje mjere oslobodjenja stranaka od plaćanja sudskih pristojbi (čl. 49. ZIP). Također, u prilog tome govori i kritika dijela pravne teorije u odnosu na reformu ovrhe na temelju vjerodostojne isprave iz 2020. godine, kao protivnu ideji EK o uspostavljanju ubrzanih izvansudskih mehanizama naplate. Naime, upućena kritika je polazila upravo od nužnosti dejudicijalizacije u ovršnom postupku, budući da zadržavanje ovrhe u sudskoj nadležnosti znači i zadržavanje njezinih nedostataka, poput velikog broja predmeta i dugotrajnosti ovršnih postupaka. U tom smislu pravna teorija upravo javnobilježničku ovrhu podcrtava kao dobar model rasterećenja pravosuđa od velikog broja predmeta nevelike složenosti.²

Stoga, opravdano je ovdje propitati bi li i na koji način u hrvatskom pravnom sustavu bilo mjesta za dodjeljivanje javnim bilježnicima u rad još nekih predmeta koji trenutno opterećuju hrvatsko pravo-

1 Poretti, Paula, Izobrazba u javnobilježničkoj službi – potrebe, želje, očekivanja i zahtjevi, *Javni bilježnik*, Vol. 28 No. 51, 2024.

2 Dika, Mihajlo, „Izvanparnična” i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika – de lege lata i de lege ferenda”, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 59, „Br. 6., 2009., str. 1153.; Maganić, A., „Novi pravci reforme izvanparničnog prava u Republici Hrvatskoj”, *Zbornik Aktualnosti građanskog procesnog pravnacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, 2015., str. 150.

sude. Naime, prema Izvješću predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2023. godinu, na kraju 2023. godine, u odnosu na prethodnu godinu, pokazatelji učinkovitosti su nepovoljniji, a očekivano trajanje postupka je duže nego prethodne godine.³

Prostor za moguće rasterećenje treba u prvom redu tražiti među postupcima kod kojih, s obzirom na njihova obilježja, prenošenje u rad javnim bilježnicima ne bi dovelo do suviše velikog opterećenja javnobilježničke službe niti ugrožavalo razinu pravne zaštite koja se jamči strankama u tim sporovima. Među takvim predmetima iz parnične jurisdikcije dade se razmisliti o postupcima za ostvarenje tražbina bagatelne vrijednosti, a osobito postupcima u povodu platnog naloga.⁴ Naime, unatoč ranijim reformskim zahvatima, kojima se procedura osobito u takvim spornim predmetima nastojala pojednostaviti kako bi se broj predmeta smanjio, sporovi male vrijednosti još uvijek zauzimaju značajan udio u ukupnom postotku neriješenih predmeta.⁵ Prema Okvirnim mjerilima za rad sudaca, sudac u prvom stupnju godišnje bi trebao riješiti 400 predmeta u sporovima male vrijednosti, što očigledno, u okolnostima u kojima je u hrvatskom pravosudnom sustavu 1003 općinska suca, od kojih su 104 nadležna za sporove male vrijednosti, nije moguće ostvariti.⁶

U tom kontekstu, kroz analizu u nastavku potražiti će se argumenti kojima se provjeravaju tvrdnje bi li rješenje o povjeravanju postupaka radi ostvarenja tražbina male vrijednosti u nadležnost javnih bilježnika doprinijelo 1. rasterećenju pravosudnog sustava 2. snižavanju troškova postupka za društvo i stranke 3. ubrzavanju postupka i 4. visokoj razini kvalitete pružene pravne zaštite i pravne sigurnosti.

2. Položaj javnog bilježnika – javni bilježnik kao sud

Kako bismo cjelovito razmotrili pitanje povjeravanja javnim bilježnicima novih poslova iz sudske nadležnosti, najprije je potrebno klasično kulturološko poimanje mjesta i uloge javnih bilježnika koji

3 Izvješće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2023. godinu, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Zagreb, 2024., str. 37.

4 Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2004.), str. 818.

5 Čizmić, Jozo, Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP 2019., *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 41, br. 1, 243-267 (2020); Tironi, Zrinka, Postupak u sporovima male vrijednosti - potreba za većom učinkovitosti *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 43, br. 3, 811-834 (2022).

6 CEPEJ evaluation report – Country profiles (Croatia), 2024., str. 27.; Ukupan broj općinskih sudaca 1003 prema izvješću predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2023. godinu, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Zagreb, 2024.

pripadaju latinskom notarijatu proširiti shvaćanjem njihovog šireg potencijala doprinosenju funkcionalnom pravosuđenju, preuzimanjem uloga koje tradicionalno u našem pravnom sustavu pripadaju sucima, ali isto tako, kako je predviđeno hrvatskim parničnim zakonodavstvom, i sudskim savjetnicima, dok u drugim pravnim sustavima, nerijetko i osobama niže razine specijalizacije u području prava.

Razmatrajući pojam *suda*, pravna teorija razlikuje između razumijevanja pravosuđenja kao fundamentalne uloge suda te njegove podredne uloge u provođenju različitih administrativnih zadaća. Među takve *sui generis* administrativne zadaće svrstava provođenje izvanparničnih postupaka, kao i postupaka za prisilno ostvarenje tražbina. Premda ne odriče dobrobiti poput sudske kontrole, transparentnosti i javnosti u njihovu obavljanju od strane suda, pravna teorija ipak upozorava da su to suštinski izvansudske zadaće, koje nisu imanetne ulozi suda. No, s obzirom na fokusiranost sudova na njihovo obavljanje, one nerijetko značajno opterećuju sudove, što se odražava i na dužinu redovitih parničnih postupaka i porast broja neriješenih predmeta. Upravo ove pojavnosti pravna teorija vidi kao uzrok potrebe preispitivanja alternativnih pravaca za usmjeravanje rješavanja sporova, od primjene ARS-a, obveznih postupaka mirenja prije pokretanja redovnih parničnih postupaka pa do "outsourcinga" ili izdvajanje sumarnih postupaka poput postupaka u povodu platnog naloga i povjeravanja drugim tijelima (sudskim službenicima, javnim bilježnicima).⁷

Hrvatski zakonodavac dakle, uzевši u obzir vrijednost tražbina koje se ostvaruju u postupcima male vrijednosti, ali i druga obilježja ovih sporova (poput složenosti, društvenog značaja, neformalnosti, fleksibilnosti), tako je ostavio mogućnost da ih, osim sudaca pojedinaca (arg. ex čl. 41. ZPP), provode sudski savjetnici (arg. ex čl. 13. st. 3. ZPP). Na sličan način i u drugim europskim državama, postupci u sporovima male vrijednosti nisu nužno u nadležnosti ili u isključivoj nadležnosti suca, nego:

- a) sudaca laika (Luxembourg i Italija)
- b) odvjetnika, na čelu suda za sporove male vrijednosti, pri čemu sporove rješavaju odvjetnici koji imaju barem sedam godina rada na pravnim predmetima, a imenuje ih se na razdoblje od pet godina (Malta).⁸

Također, neki su pravni sustavi poput *mađarskog* i *armenijskog* provođenje postupka u povodu plat-

nog naloga povjerali u nadležnost javnim bilježnicima.⁹ Sličan je pokušaj u razmatranju u Poljskoj, što je detaljnije analizirano kasnije.

Istovremeno, općenita je tendencija u europskim državama, a koju podupiru i istraživanja hrvatske sudske prakse, da se postupci za ostvarenje tražbina male vrijednosti koje provode sudovi učine dodatno neformalnijima, uz veću interakciju stranka i suca ili drugog ovlaštenika kojemu je povjerenno rješavanje spora. Tako u Austriji suci pomažu strankama u ispunjavanju obrazaca i daju uputu o posljedicama poduzimanja određenih postupovnih radnji. U Njemačkoj sud pojašnjava postupovna pitanja, a u Danskoj sudjeluje u pripremi predmeta zajedno sa strankama, daje im smjernice i pomažu u rješavanju spora.¹⁰ U dosadašnjoj praksi javnih bilježnika u hrvatskom pravnom sustavu u rješavanju izvanparničnih postupaka, upravo je pomoć strankama u uređivanju međusobnih odnosa, odnosno njihova opća savjetodavna ili *konzilijarno-monitorna* funkcija jedna od izraženih značajki. Pravna teorija *konzilijarno-monitornu* funkciju čak povezuje sa svojevrsnom *arbitražnom* funkcijom javnih bilježnika, koja bi se očitovala u njihovoj tipičnoj i prirodnoj funkciji koncilijacije i harmonizacije različitih interesa. Ta bi funkcija u svjetlu specifičnih i bitnih karakteristika latinskog notarijata - nepristranosti, nezavisnosti i zakonitosti – prema shvaćanju pravnih teoretičara, prevenirala i neutralizirala nastanak klica mogućih nesuglasica. Ovo potonje, odnosno nepristranost, nezavisnost i zakonitost bitne su karakteristike uslijed kojih germanski sustav javnobilježničku službu čak svrstava u domenu pravosuđenja (*Rechtssprechung*), a u talijanskoj doktrini javnobilježničku službu, premda marginalno, pokušalo se približiti pravosudnoj djelatnosti. Istovremeno, premda se kod nas javnim bilježnicima na prvu odriče svojstva pravosuđenja (*ius dicere*) u strogom smislu, jer ne odlučuju primjenom prava, ipak se prepoznaje da u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti već sada sudjeluju u posrednoj primjeni prava.¹¹

3. Uskladenost s pravom EU-a i konvencijskim pravom (EK) te ustavnim poretom RH

Iz perspektive uskladenosti sa primarnim pravom EU, Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: EK)¹² te ustavnim poretom država članica, prilikom dodjeljivanja

7 Uzelac, Alan, Organization of the civil justice system and judicial independence; The meaning of court, u: Comparative Procedural Law and Justice, 2025., str. 12., 15.

8 World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. 18.

9 Vidi više niže.

10 World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A str. 20.

11 Dika, Mihajlo, O statusu i budućem razvitku javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj, u: Maleković, I. (ur.), Hrvatsko javno bilježništvo, Hrvatska javnobilježnička komora, Zagreb, 2014.

12 (Europska) konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN-MU, 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10).

javnim bilježnicima ovlasti da rješavaju postupke u sporovima male vrijednosti treba osigurati da to ne ugrožava jamstva pravičnog suđenja niti je protivno načinu na koji je u pojedinoj državi uređena sudbena vlast. Ovo je moguće promatrati iz dvije perspektive:

3.1. S obzirom na položaj i ulogu javnih bilježnika u primjeni instrumenata prava EU (u prvom redu instrumenata pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima, sukladno odredbi čl. 81. UFEU)

Mehanizmi pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima (*arg. ex* čl. 81. UFEU) prepoznaju ulogu javnih bilježnika u provođenju određenih postupaka, te ih ih uzimaju kao istovrijedne postupcima koje provode sudovi. Ovom stavu u prilog govore i tendencije interpretacije odredbe čl. 81. UFEU, na način da dopušta širenje kruga nadležnosti suda koje se povjeravaju javnim bilježnicima. To je povezano prije svega sa sve većim poteškoćama na koje sudovi nailaze u pogledu dinamike rješavanja sudskih predmeta.¹³

Imajući u vidu upravo okolnost da javni bilježnici u prekograničnim postupcima sudjeluju u primjeni instrumenata iz područja pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima (čl. 81. UFEU), potrebno je uzeti u obzir stavove koje je Sud EU vezano uz njihovo postupanje. Pri tome su logično, za RH od najvećeg značaja predmeti *Zulfikarpašić* i *Pula parking*. Naime, Sud EU, unatoč stavu koje je zauzeo u konkretnim odlukama, a vezano uz primjenu Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti te priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim stvarima¹⁴ te Uredbe (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. godine kojom se uvodi europski ovršni naslov za nesporne tražbine¹⁵, nije odrekao mogućnost da hrvatski javni bilježnici postupaju u svojstvu suda, ako njihovo postupanje nije protivno odredbama čl. 6. EK i čl. 47. Povelje EU o temeljnim pravima¹⁶. U tom je smislu istaknuto postupanje javnih bilježnika u ostavinskim predmetima, gdje podjednako kao i sud, mogu donijeti konačnu odluku u postupku.¹⁷

13 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 21.

14 Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti te priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list Europske unije, 2012., br. L 351.

15 Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. godine kojom se uvodi europski ovršni naslov za nesporne tražbine, Službeni list Europske unije, 2004., br. L 143, 30. 4. 2004.

16 Povelja Europske unije o temeljnim pravima, Službeni list EU C 202/389, 7. 6. 2016.

17 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 22.

Upravo vezano uz tumačenje sudjelovanja javnog bilježnika u prekograničnim postupcima i primjenu Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju¹⁸, Sud EU razriješavajući pitanje - može li se javni bilježnik smatrati „sudom ili tribunalom“ u smislu odredbe čl. 267. UFEU, odnosno prilikom podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku, dao je vrlo važno pojašnjenje. Naime, Sud EU podcrtao je da, prilikom ocjene je li javni bilježnik „sud“ u smislu odredbe čl. 267. UFEU, uzima u obzir isključivo pravo EU. Time je zapravo ulogu javnog bilježnika odvojio u cjelosti od bilo kakve nacionalnu kvalifikaciju (čak i ako, primjerice postupka kao tijelo u prvom stupnju).¹⁹

Naime, u predmetu C-387/20²⁰ Sud EU pozvao se na već ranije uspostavljenu praksu iz koje proizlazi da:

„kako bi se utvrdilo treba li dotično nacionalno tijelo kvalificirati kao „sud“ u smislu članka 267. UFEU-a, potrebno je ispitati posebnu narav funkcija koje ono izvršava unutar određenog pravnog konteksta u kojem je ovlašteno zahtijevati odluku Suda kako bi se provjerilo je li pred takvim tijelom u tijeku spor i treba li potonje odlučiti u postupku s ciljem donošenja odluke sudske naravi (vidjeti u tom smislu presudu od 16. veljače 2017., Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2017:126, t. 28. i navedenu sudsku praksu).

Naime, kada tijelo koje je uputilo zahtjev ne može donijeti odluku u sporu, čak i ako ispunjava ostale uvjete utvrđene u sudskoj praksi Suda, ne može se smatrati da izvršava sudsku funkciju (presuda od 14. lipnja 2001., Salzmann, C-178/99, EU:C:2001:331, t. 15. i rješenje od 24. ožujka 2011., Bengtsson, C-344/09, EU:C:2011:174, t. 19. i navedena sudska praksa).“

Iz ovoga slijedi da je Sud EU jasno odredio granice preispitivanja uloge javnih bilježnika te standarda koje imaju zadovoljiti u primjeni prava EU, te uloge koju im u nacionalnom pravnom sustavu povjerava zakonodavac.

Time je Sud EU podcrtao da je na nacionalnom zakonodavcu da odredi granice nadležnosti suda i javnog bilježnika u okviru pojedinog pravnog sustava. Isto tako, u svojoj je judikaturi razjasnio da, hoće li određeni postupak pripadati u kategoriju

18 Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, OJ L 201, 27. 7. 2012., p. 296–323.

19 C-387/20, ECLI:EU:C:2021:751.

20 C-387/20, ECLI:EU:C:2021:751.

spornih (sudskih, parničnih) ili nespornih (izvan-sudskih, izvanparničnih) (s obzirom na nacionalno uređenje) nije od utjecaja na istovjetan položaj i svojstvo „suda“ koji se priznaje onom tijelu kojemu je provođenje određenog postupka povjereno, a kada je riječ o prekograničnim postupcima.²¹

U pravnoj literaturi tako potvrđena je sukladnost nadležnosti javnih bilježnika u nacionalnim izvanparničnim postupcima sa pravom EU.²²

Isto tako, nema zapreke ni za povjeravanje drugih postupaka u nadležnosti sudova javnim bilježnicima u nacionalnim postupcima, ako su osigurana adekvatna pravna sredstva (arg. ex čl. 19. UFEU i čl. 47. Povelje o temeljnim pravima EU). Ovo stajalište gradi se na okolnosti da u državama članicama poput Republike Austrije, Republike Češke, Republike Mađarske, Republike Republike Slovačke i Republike Slovenije te dijelovima Republike Francuske, kao i RH javni bilježnici udovoljavaju zahtjevima neovisnosti te u postupcima koje provode mogu u cjelosti osigurati ostvarenje prava na pravično sudenje.

Kako proizlazi iz istraživanja, jedino ograničenje koje primjena prava EU nameće nacionalnom zakonodavcu prilikom povjeravanje u nadležnost određenih poslova iz, ne nužno isključivo, izvanparnične jurisdikcije, jesu standardi pravičnog sudjenja te stalnosti, neovisnosti te prava na pravni lijek. Utjecaj institucionalne povezanosti sa sudom u smislu delegacije nadležnosti ili sudske kontrole pri tome se ne vidi kao presudan. Štoviše, uzima se da povjeravanje bilo kojeg posla iz sudske jurisdikcije jest u isključivoj nadležnosti zakonodavca u okviru nacionalnog pravosuđa, a odluka koju bi javni bilježnik u obavljanju tog posla donio, u prostoru europskog pravosuđnog prostora bila bi istovrijedna sudskoj odluci.²³

3.2. S obzirom na ESLJP/EK

Europski sud za ljudska prava (ESLJP) u svojoj

21 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part. Notariat, str. 27.

22 As our comparative study showed, this transfer of court tasks to other authorities, in particular notaries, normally takes place in areas of non-contentious proceedings like: succession proceedings, access and entries to public registers, execution proceedings for uncontested claims or issuance of European payment orders; declarations of recognition of paternity or maternity to a child, dissolution of registered partnerships and marriages, or division of matrimonial/partnership property; the taking of evidence and service of documents with respect to those proceedings. These proceedings may be based on or concluded by an agreement of the parties (on the division of property, or the divorce for example), but this is not necessarily the case. Where parties apply, for instance, for an execution or an entry into a register, there may be one-party proceedings only, with the power of the notary to grant or deny the application in accordance with the law. Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part. Notariat.

23 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 60.

jurisprudenciji razlikuje položaj i ulogu javnog bilježnika od odvjetnika i suca, nazivajući ga „izvan-sudskim sudačkim službenikom odnosno sucem laikom“. U tome se čak naslanja na jurisprudenciju Suda pravde EU, koja premda javnim bilježnicima ne priznaje status u kakvome ih vidi ESLJP, tumačenjem svojstava javnog bilježnika kao neovisnog nositelja javnog povjerenja u obavljanju poslova preventivnog pravosuđa je dala podlogu njegovu stajalištu (vidi predmete Suda pravde EU *Leopoldine Gertraud Piringer judgment of 9 March 2017*; *Ana Ionita v. Romania judgment*). Pri tome, autoritet javnog bilježnika, za razliku od suca, ne proizlazi iz državne sudbene vlasti nego iz ovlasti koje im je država delegirala.

Prihvatanjem stajališta ESLJP o javnim bilježnicima kao „izvansudskim sudačkim službenicima odnosno sucima laicima“ otvara se prostor za proširivanje dometa odredbe čl. 6.1. EK odnosno garancija prava na „pravičnog javnog bilježnika“ te prava na „pristup javnom bilježniku“. I ovo nedvojbeno govori u prilog pozitivnom određenju prema mogućnosti da se javnobilježničkoj službi u pravnim sustavima povjere neki od poslova koji su u nadležnosti suda, osobito oni koji, zbog složenosti i vrijednosti predmeta spora, ne zahtijevaju sudsku intervenciju.²⁴

3.3. S obzirom na nacionalni, odnosno ustavnopravni poredak

Iz ranije navedenog dakle proizlazi da će za potencijalno proširenje nadležnosti javnih bilježnika ipak biti od najvećeg utjecaja kontekst nacionalnog pravnog sustava, odnosno ustavnopravnog poretka. U tom smislu, s obzirom da povjeravanje javnim bilježnicima provođenja određenih postupaka ide za rasterećenjem sudova, bržim i jednostavnijim, pa posljedično i jeftinijim postupkom za stranke, treba osigurati da u ustavnopravnom smislu kvaliteta odluke koju donosi javni bilježnik i dalje bude jednaka onoj sudske odluke.²⁵

Međutim, u pojedinim pravnim sustavima ustavnopravni okvir nije podjednako otvoren u pogledu mogućnosti da se sudbenost u parničnim postupcima, uz sudove dodijeli i javnim bilježnicima. Tako dio austrijske pravne teorije vrlo restriktivno tumači austrijski Ustav i odriče takvu mogućnost javnim bilježnicima, iako bez dostatnih obrazloženja. Mađarski pak Ustav ostavlja prostora da i druge pravne profesije preuzmu određene „nesuštinske“ sudbene uloge (poput izvanparničnog sudovanja)²⁶. Države članice poput Slovenije, Češke, Slovačke

24 Jean-Pierre Marguénaud, Corine Namont Dauchez, Benjamin Dauchez. The notary, "out-of-court magistrate" with regard to the European judge of Human Rights. 2018. ffh1-01878216f.

25 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 62.

26 O ovome više vidjeti u raspravi niže.

pa i RH nemaju uporište za takva ograničenja u svojim Ustavima. Zajedno sa već spomenutim garancijama sadržanima u odredbama čl. 6. EKLJP odnosno čl. 47. Povelje EU o temeljnim pravima, i to otvara mogućnost promišljanja širenja njihovih nadležnosti, za koju se pravna literatura snažno zalaže.²⁷

Zaključci analize provedenog istraživanja prakse postupanja javnobilježničke službe u nekoliko država članica razlikuju između „temeljnih“ zadata sudaca i onih koje bi bilo moguće povjeriti javnim bilježnicima. Među njima je i Mađarska čiji je Ustavni sud ocijenio da tijela koja nisu sud rješavaju sporove, ako nije riječ o „temeljnim“ aktivnostima suda.²⁸ Ovo shvaćanje dio je šire teorijske i praktične rasprave koja se vodila u kontekstu odluke mađarskog zakonodavca o povjeravanju javnim bilježnicima provođenja postupka u povodu platnog naloga.

Tako je mađarska pravna teorija u središte rasprave stavila pitanje je li pravosuđenje, koje uključuje i provođenje nespornih postupaka, isključivo sudačka funkcija te u tom smislu, pripadaju li postupci u povodu platnog naloga isključivo u nadležnost sudova. Budući da su postupci u povodu platnog naloga kao dio mjera za rasterećenje sudova povjereni mađarskim bilježnicima još 2009. godine, uporište za tu odluku pronađeno je u shvaćanju da, javni bilježnici, kao dio pravosuđa, također obavljaju funkciju pravosuđenja, rasterećujući sud određenih formalnih zadata. Štoviše, mađarski Ustavni sud zaključio je da javni bilježnici mogu preuzeti rješavanje u postupcima koji ne traže odlučivanje o meritumu, a kakvi su u pravilu nesporni postupci, jer među strankama ne postoji „pravi“ spor.²⁹ Međutim, ovakvo tumačenje nije jednoglasno prihvaćeno. Prema nekima, izdavanje platnoga naloga predstavlja odluku, a koja je u učinku izjednačena sa sudskom odlukom. Nastavno na to, protiv platnoga naloga dopušten je pravni lijek, kao i protiv odluke o meritumu, donesene u parničnom postupku gdje postoji spor među strankama.³⁰ Uzimaju pri tome da je ovdje riječ o prirodi postupka u povodu platnoga naloga koja je istovjetna onoj parničnog postupka, i traži isključivo postupanje suda.

Protivnici ovog shvaćanja pak tvrde da je jurisdikcija suda u postupcima u povodu platnog naloga

tek posljedica odluke zakonodavca kome će povjeriti izdavanje platnog naloga. Po njima, stoga, nije riječ o nepromijenljivoj raspodjeli.³¹ Svoje shvaćanje grade na razumijevanju postupka u povodu platnog naloga kao postupka u kojemu javni bilježnik ne ispituje činjeničnu i pravnu osnovanost zahtjeva, a izdani platni nalog ima učinak tek ako tuženik ne podnese prigovor, što ga bitno razlikuje od parničnog postupka. Povjeravanjem javnim bilježnicima postupanja u povodu platnog naloga se po njima tako ne dira u jurisdikciju sudova niti rješavanje predmeta u čijoj je naravi da ih rješava sud.³²

Iz perspektive hrvatskog uređenja, interesantno je još da, u drugim državama članicama, javni bilježnici koji provode izvanparnične postupke, u slučaju spora među strankama o određenom činjeničnom ili pravnom pitanju (primjerice, u pogledu pitanja statusa nasljednika u ostavinskom postupku) čak imaju ovlast samostalno riješiti to pitanje u okviru postupka koji provode.³³

4. Usporedba kapaciteta sudova i javnobilježničke službe

4.1. Kvantitativni pokazatelji

Usporedba kapaciteta sudova te javnobilježničke službe također pomaže informirati zaključke o oportunisti povjeravanja javnim bilježnicima u nadležnost postupanja radi ostvarenja tražbina male vrijednosti. Najprije, valja usporediti broj sudaca odnosno javnih bilježnika koji je dostupan u pojedinim pravnim sustavima. Tako je prema CEPEJ u 2023. godini u RH bio 8.1 javni bilježnik na 100 000 stanovnika, primjerice u Njemačkoj 8.3, Litvi 8.8, Austriji 5.9, a u Armeniji 3.7. Istovremeno, u RH je 40.7 sudaca na 100 000 stanovnika, u Njemačkoj 25, Litvi 26.5 a Armeniji 8.2.³⁴

Naime, uz rasterećenje sudačke funkcije poslova koji su suštinski izvansudske zadaće, i nisu imanetne ulozi suda, sustavi sa nižim brojem sudaca imaju

27 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 21.; https://ihrnotariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf

28 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 24.

29 Decision № 1/2008 (I. 11.) AB of the Constitutional Court.

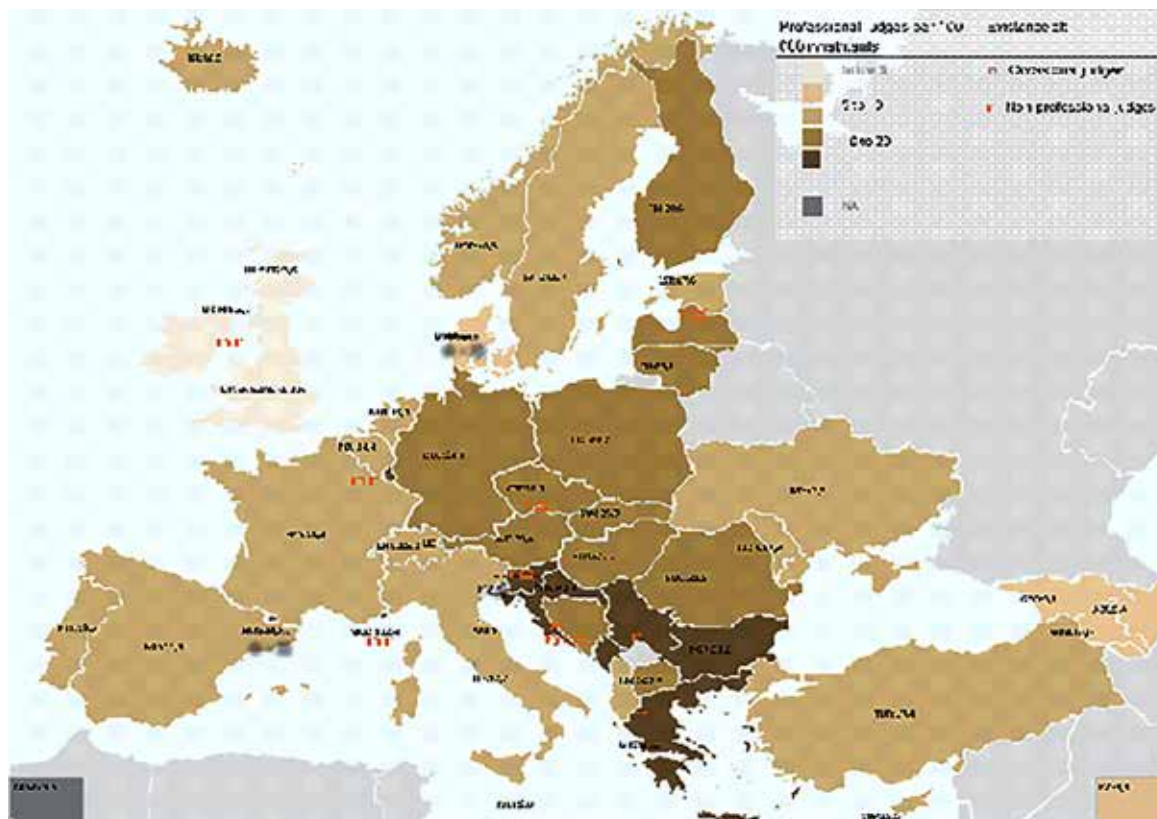
30 Harsági, Viktória, The Notarial Order for Payment Procedure as a Hungarian Peculiarity (March 28, 2011). FS Kaissis Revista de Processo, Forthcoming, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2302284> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2302284>, str. 5.

31 Harsági, Viktória, The Notarial Order for Payment Procedure as a Hungarian Peculiarity (March 28, 2011). FS Kaissis Revista de Processo, Forthcoming, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2302284> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2302284>, str. 5. i 6.

32 Szécsényi-Nagy, in: Varga, (ed.): A polgári nemperes eljárások joga, 2010, 844 (850) u Harsági, Viktória, The Notarial Order for Payment Procedure as a Hungarian Peculiarity (March 28, 2011). FS Kaissis Revista de Processo, Forthcoming, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2302284> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2302284>, str. 6.

33 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, Tako https://ihr-notariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf.

34 Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses str. 46. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 6.

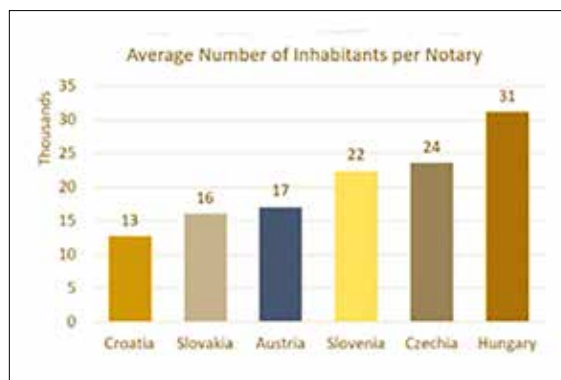
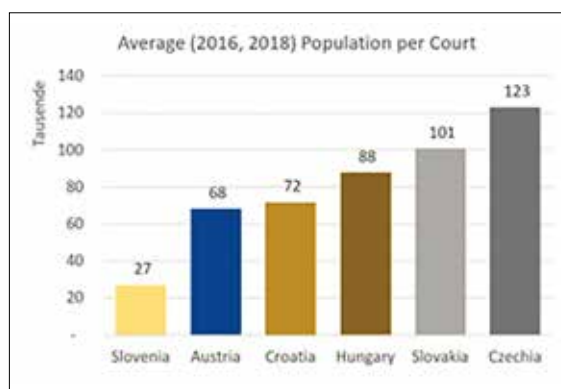
Mapa 1.

Mapa 1. Broj sudaca na 100 000 stanovnika u 2022. godini³⁵

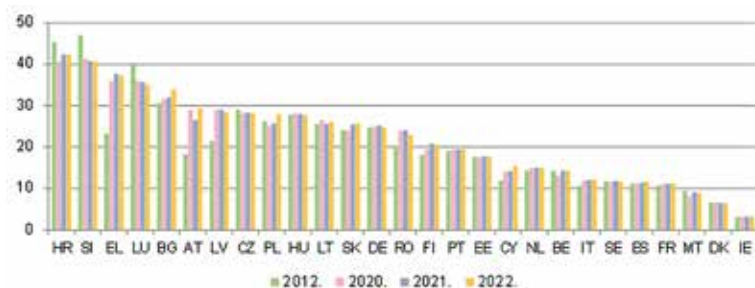
dostatne kapacitete za učinkovito pružanje pravne zaštite građanima, što je vidljivo iz prikazanih rezultata u mapi i tablicama niže (osobito fokus na Mađarsku (2.7), Dansku (6.5), Poljsku (28.0)).

Graf 1. i 2. Usporedba dostupnosti sudova i ureda javnih bilježnika u odnosu na 100.000 stanovnika

³⁵ Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses, str. 42.

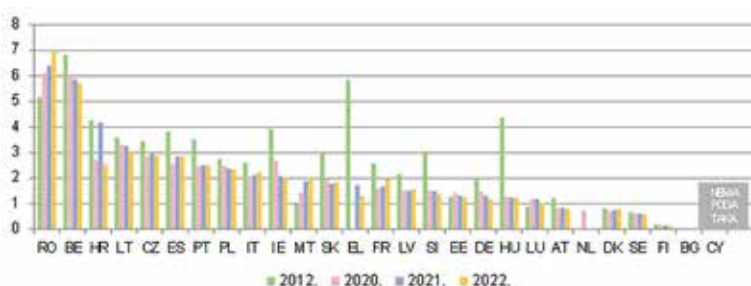
Tablica 1: Broj sudaca 2012. i u razdoblju 2020. – 2022. (*) (na 100 000 stanovnika) (izvor: Studija Europske komisije za učinkovitost pravosuđa Vijeća Europe (CEPEJ))

(*) Na temelju metodologije CEPEJ-a ova kategorija uključuje suce koji rade u punom radnom vremenu. Ne uključuje Rechtspfleger/sudske službenike koji postoje u nekim državama članicama. **AT**: podaci o upravnom pravosuđu dio su podataka od 2016. **EL**: od 2016. podaci o broju profesionalnih sudaca obuhvaćaju sve razine na kaznenim i građanskim sudovima te upravne suce. **IT**: regionalni revizorski odbori, lokalni porezni odbori i vojni sudovi ne uzimaju se u obzir. Upravno pravo uzima se u obzir od 2018.

Prema istraživanju CEPEJ u razdoblju od 2018. do 2020. postotak riješenih građanskih sporova je u padu (101 % na 98 %), što je osobito zabrinjavajući trend u odnosu na postupanje prvostupanijskih sudova. Konkretno, u zemljama u okruženju taj je postotak značajan (Srbija 39 postotnih bodova, Hrvatska 27 postotnih bodova, Bosna i Hercegovina 22 postotna boda).³⁶

36 Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses str. 129.

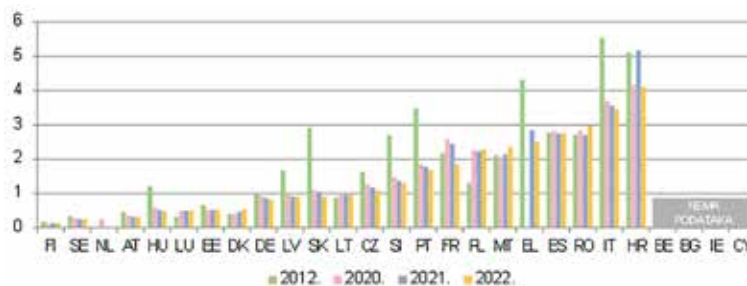
Tablica 2: Broj novih građanskih i trgovačkih parničnih predmeta 2012. i u razdoblju 2020. – 2022. (*) (prvi stupanj/na 100 stanovnika) (izvor: studija CEPEJ-a)³⁷

37 Tablica preuzeta iz KOMUNIKACIJE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2024. Bruxelles, 11.6.2024. COM(2024) 950 final, str. 10.

(*) Na temelju metodologije CEPEJ-a građanski / trgovački parnični predmeti odnose se na sporove između stranaka, npr. sporove u vezi s ugovorima. Izvanparnični građanski / trgovački predmeti odnose se na neosporavane postupke, npr. neosporavane platne naloge. Metodologija je izmijenjena u **EL** i **SK**. Podaci za **NL** uključuju izvanparnične predmete.

Tablica 3: Broj građanskih i trgovačkih parničnih predmeta u postupku 2012. i u razdoblju 2020. – 2022. (*) (prvi stupanj/na 100 stanovnika) (izvor: studija CEPEJ-a)³⁸

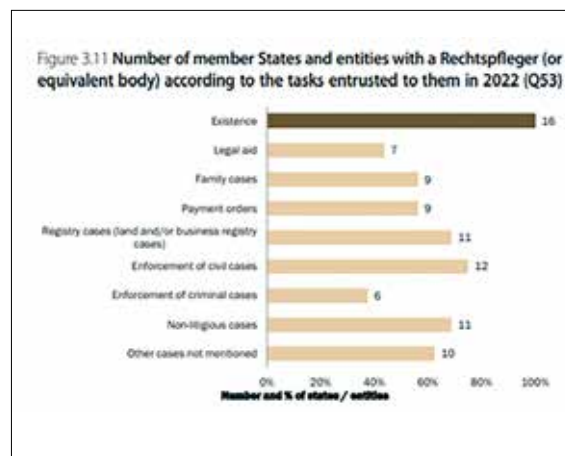
38 Tablica preuzeta iz KOMUNIKACIJE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2024. Bruxelles, 11.6.2024. COM(2024) 950 final, str. 16.

(*) Metodologija je izmijenjena u **EL** i **SK**. Predmeti u postupku uključuju sudove svih stupnjeva u **CZ**, a do 2016. i u **SK**. **IT**: 2013. uvedena je drugačija klasifikacija građanskih predmeta. Podaci za **NL** uključuju izvanparnične predmete.

Slika 1. Broj država članica EU i tijela koja obavljaju određene sudske funkcije³⁹

39 Slika preuzeta iz Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses.

Oko 35 % država članica imaju tijela koja uz suce obavljaju određene sudske funkcije (poput njemačkih *Rechtspflegera*, sudskih službenika – *guidice di pace* i sl.) Povjereni su im sudski i kvazi-sudski poslovi koje samostalno obavljaju, a u odnosu na njihove odluke moguće je uložiti pravni lijek. U najvećem broju slučajeva rješavaju građanske (75%) i registarske predmete (69%), provode izvanparnične postupke (69%), obiteljske postupke (56%) i postupke u povodu platnih naloga (56%).⁴⁰

U pogledu povjerenih poslova, CEPEJ bilježi da u ukupno 32 države javni bilježnici provode poslove iz sudske nadležnosti (izvanparnične jurisdikcije), od čega u 6 država imaju isključivu nadležnost, dok u 26 država tu nadležnost dijele sa drugim tijelima.⁴¹ U 1 državi isključivo su nadležni u drugim vrstama sudskih postupaka, dok u 13 država tu nadležnost dijele s drugim tijelima, najčešće sudom (primjerice, odlučuju o izdavanju platnog naloga).

Tako je, među najšire postavljenim ovlastima, krug poslova koji pripada mađarskim javnim bilježnicima. Ovlasti mađarskih javnih bilježnika kao „sudova“ obuhvaćaju izdavanje platnog naloga skraćениh postupaka u vezi platnih naloga te primjene Uredbe o dostavi i Uredbe o izvođenju dokaza prilikom odlučivanja u ostavinskom i drugim sudskim postupcima.⁴²

Medijaciju provode u 19 država, među kojima su Austrija, Belgija, Francuska, Grčka, Italija, Nizozemska, Portugal i Slovačka.⁴³

4.2. Kvalitativni pokazatelji

Među važnim preduvjetima koji osiguravaju sposobnost javnobilježničke službe, uz zahtjeve koje postavlja odredba čl. 6. EKLJP odnosno čl. 47. Povelje EU o temeljnim pravima u smislu neovisnosti, nepristranosti i javnosti (analizirano ranije), a kako bi se zadovoljili zahtjevi koje bi pred nju postavilo povjeravanje nadležnosti u postupcima radi ostvarivanja tražbina male vrijednosti jesu provedena digitalizacija u radu, te stručno usavršavanje.⁴⁴

Naime, dosadašnji napredak u pogledu digitalizacije rada javnobilježničke službe kao i smjer planiranih zahvata, otvaraju prostora za promišljanje daljnje operacionalizaciji nacionalnog postupkaradi ostvarivanja tražbina male vrijednosti. Određena obilježja nacionalnog postupka nakon posljednjih reformskih zahvata već nalikuju onima postupka za ostvarenje zaštite u prekograničnom postupku u povodu spora male vrijednosti reguliranog Uredbom (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. kojom se uvodi europski postupak za tražbinemale vrijednosti^{45, 46} No, prema shvaćanju pravnih praktičara, budući bi reformski procesi trebali biti usmjereni na daljnje ujednačavanje tih dvaju postupaka, a što bi za posljedicu imalo i nužnost primjene digitalnih alata u provođenju postupaka u sporovima male vrijednosti.⁴⁷ Pri tome, kao argumenti u prilog iznesenog shvaćanja nude se preporuke (Preporuke za efikasnije vođenje sporova male vrijednosti) i zaključci analize postupaka u sporovima male vrijednosti koju je u 2017. godini provela Američka gospodarska komora. Sugerirano je tako da bi podnošenje pisanih podnesaka u standardiziranim obrascima, kao i obavještanje putem sustava elektroničke oglasne ploče doprinijeli učinkovitosti provođenja postupaka u sporovima male vrijednosti. No, istovremeno, pravni praktičari upozoravaju na realnost neadekvatne informatizacije sustava kojem kronično nedostaje educiranog sudskog osoblja koje bi vodilo računa o potrebama suvremenoga doba prema mišljenju.⁴⁸ U svjetlu ovoga, važnim se čini razmotriti kapacitete javnobilježničke službe te do sada postignuto u pogledu njezine digitalizacije.

Proces digitalizacije javnobilježničke službe u RH traje od 2007. godine. Od 2018. godine u primjeni je web-aplikacija eNotar kao zaseban IT sustav s najvišim razinama digitalne i pravne sigurnosti, pod nadzorom HJK, a ne putem komercijalnih platformi. Kapaciteti javnobilježničke službe uspješno su prilagođeni obavljanju svih poslova u svrhu pružanja preventivne pravne zaštite građanima i tvrtkama. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o javnom bilježništvu (dalje: ZIDZJB) omogućeno je sastavljanje javnobilježničke isprave u elektroničkom obliku, a koja se primjenjuje u procesu

40 Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses str. 50.

41 European Commission for the Efficiency of Justice(CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 14.

42 Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, str. 31.

43 Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses.

44 Vidjeti iz European Commission for the Efficiency of Justice(CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 10-12. Još jedan važan preduvjet je razina specijalizacije i znanja, European Commission for the Efficiency of Justice(CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 18.

45 Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. kojom se uvodi europski postupak za tražbine male vrijednosti, Službeni list Europske unije, 2007., br. L 199/1.

46 Vidi sugestije iz pravne teorije, Poretti, Paula, Postulati prava Europske Unije u građanskome parničnom postupku – očekivanja nasuprot realnosti Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. X, 1/2019.

47 Buljan, Iva, Pisani postupak u sporovima male vrijednosti-radikalna promjena dosadašnje paradigme, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 45, br. 1, 251-272 (2024).

48 Buljan, Iva, Pisani postupak u sporovima male vrijednosti-radikalna promjena dosadašnje paradigme, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 45, br. 1, 251-272 (2024), str. 256.

osnivanja, odnosno doregistracije društava na daljinu, u vezi s odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima (dalje: ZIDZTD) i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru (dalje: ZIDZSR).⁴⁹ Javni bilježnici od 2021. godine sudjeluju u provođenju postupka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave (e-Ovrhe), čija obilježja formalnog, pisanog postupka, uz korištenje digitalnih alata, odgovara obrisima postupka u pogledu spora male vrijednosti čije se uvođenje zagovara. Iste je godine započeta daljnja digitalna transformacija HJK, koja pretpostavlja uspostavljanje informatičke platforme za rad javnih bilježnika na daljinu. Planirano je da će platforma sadržavati funkcionalnosti videokonferencije te udaljenog kvalificiranog elektroničkog potpisa. Uz izgradnju digitalne infrastrukture, HJK skrbi o stalnom osposobljavanju javnih bilježnika za korištenje naprednih digitalnih alata. Pri tome, nastojeći ići u korak sa razvojem digitalnih tehnologija, aktivno prati dosege primjene alata umjetne inteligencije u pravosuđu.

Prema provedenim istraživanjima, niz je funkcija umjetne inteligencije koje bi bile primjenjive u radu javnobilježničke službe. Stoga, HJK se aktivno uključio i dao doprinos aktivnostima Europske komisije u svrhu izrade nove strategije za obuku i edukaciju u pravosuđu za sljedeće razdoblje (najvjerojatnije 2025.–2029. godine), uz naglasak na obuci o digitalnoj transformaciji u pravosuđu čime će se nastojati poboljšati vještine u korištenju digitalnih alata i infrastrukture, kao i stvoriti poticajno okruženje za digitalizaciju pravosuđa i izgraditi znanje pravosudnih stručnjaka o prilagodbi materijalnog prava Europske unije potrebama digitalnog gospodarstva i društva.⁵⁰ Jedan od zaključaka izvedenih na temelju istraživanja i rada na spomenutoj konferenciji jest da su javni bilježnici pravosudna profesija koja se lakše nosi s novim tehnologijama od ostalih pravnih struka i voljna je predvoditi promjene.

Zbog toga je Europska komisija bila posebno pozorna u odnosu na stavove i zahtjeve javnog bilježništva u pogledu obuke o digitalizaciji, kao i na pitanje kako ona utječe na različita područja prava s kojima se obično susreću javni bilježnici.⁵¹

49 Poretti, Paula, Digitalizirane javnobilježničke isprave i perspektiva digitalizacije javnobilježničke službe, *Javni bilježnik*, Vol. 27 No. 50, 2023, str. 11-12.

50 Sudjelovanje predstavnika HJK na Europskoj konferenciji o pravosudnoj izobrazbi pod naslovom „Podrška digitalizaciji pravosuđa“ koju su zajednički organizirali Europska komisija i Belgijski institut za obuku pravosuđa (IGO-IFJ) u Bruxellesu u travnju 2024. godine. Hobljaj, Hana, Umjetna inteligencija u javnobilježničkoj službi: razmatranje koncepcija prednosti i rizika *JAVNI BILJEŽNIK* Vol. XXVIII (2024) 51, str. 66.

51 Hobljaj, Hana, Umjetna inteligencija u javnobilježničkoj službi: razmatranje koncepcija prednosti i rizika, *JAVNI BILJEŽNIK* Vol. XXVIII (2024) 51, str. 66.

Kao drugi važan element, a neodvojiv od procesa digitalizacije jest izobrazba odnosno usavršavanje znanja i vještina javnih bilježnika za obavljanje poslova službe.

Na nacionalnoj razini, o izobrazbi odnosno stručnom usavršavanju javnih bilježnika od svog osnivanja 2008. godine u okviru HJK brine Hrvatska javnobilježnička akademija (dalje: HJA)⁵² sukladno programu, kojim se nastoje realizirati ciljevi stručnog usavršavanja iz područja prava EU i nacionalnog prava.⁵³ U nadolazećem razdoblju u primjeni su Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika⁵⁴. Donošenje Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika predstavlja unaprjeđenje, jer je uporište za sustavnije planiranje, organizaciju, provedbu, vrednovanje i evaluaciju programa izobrazbe u javnobilježničkoj službi.

Uvidom u Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika dade se zaključiti da stručno usavršavanje prema Pravilima obuhvaća podjednako javne bilježnike, vršitelje dužnosti javnih bilježnika, javnobilježničke prisjednike, javnobilježničke savjetnike i javnobilježničke vježbenike (arg. ex čl. 1. st. 3. Pravila), te ih se smatra obveznicima stalnog stručnog usavršavanja (arg. ex čl. 2. st. 1.b Pravila). U dijelu koji se odnosi na javne bilježnike Pravila su usklađena sa Zakonom o javnom bilježništvu (arg. ex čl. 18. b ZJB) prema kojemu su se javni bilježnici dužni stručno usavršavati. Sve navedeno potvrđuje pretpostavku o spremnosti i adekvatnosti kapaciteta javnobilježničke službe da udovolji zahtjevima koje bi pred nju postavilo preuzimanje u nadležnost provođenja postupaka radi ostvarenja tražbina male vrijednosti.

52 HJA brine o stručnoj izobrazbi članova HJK na svim područjima rada javnih bilježnika uz pridavanje posebne pozornosti aktualnom razvoju prava i praćenju propisa, pruža pomoć HJK kod donošenja stručnih smjernica, naročito glede vrste, opsega i predmeta obrazovnih skupova, brine o stručnoj izobrazbi ostalih djelatnika u javnobilježničkim uredima kroz predavanja i praktične radionice s ciljem osposobljavanja za što stručnije obavljanje administrativnih poslova u javnobilježničkim uredima, potiče učenje i usavršavanje stranih jezika članova HJK, uz poseban naglasak na usvajanje specifične pravne terminologije te u tu svrhu surađuje sa sveučilištima, veleučilištima i strukovnim udrugama (čl. 2. Odluke o osnivanju Hrvatske javnobilježničke akademije). Poretti, Paula, Izobrazba u javnobilježničkoj službi – potrebe, želje, očekivanja i zahtjevi, *Javni bilježnik*, Vol. 28 No. 51, 2024.

53 Pozitivan je trend u našem sustavu, da se HJK, odnosno HJA još jednom pokazala nositeljem pozitivnih promjena u okviru domaćeg pravosudnog sustava, organizacijom radionica za stručno usavršavanje javnih bilježnika u hibridnom obliku, uz primjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Poretti, Paula, Izobrazba u javnobilježničkoj službi – potrebe, želje, očekivanja i zahtjevi, *Javni bilježnik*, Vol. 28 No. 51, 2024.

54 Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika NN (19/24).

5. Postupci za ostvarenje tražbina male vrijednosti

5.1. Relevantni komparativni primjeri

Prema istraživanjima, većina europskih država prilikom uredjenja postupaka u sporovima male vrijednosti opredijelila se ili za uspostavljanje posebnog suda nadležnog za njihovo rješavanje ili za specifična pravila kojima se uspostavlja procedura različita od redovnog parničnog postupka. Premda su oba modela podjednako usmjerena na osiguravanje strankama brzog, ekonomičnog, jednostavnog rješavanja spora, uz najniži mogući utrošak resursa, čime se sprječava nagomilavanje neriješenih predmeta te konačno, jača povjerenje građana u pravosuđe, oba modela ipak nisu podjednako uspješna. Naime, posebni sudovi ili tijela kojima je povjereno provođenje postupaka ipak postižu bolje rezultate, čemu doprinosi okolnost da sporove rješavaju osobe koje su u cjelosti posvećene njihovom rješavanju u pojednostavljenoj i manje formalnoj proceduri.⁵⁵ Tako Grčka ima službenike za rješavanje sporova male vrijednosti, dok Malta ima posebne sudove kojima predsjedaju odvjetnici. U Austriji, Danskoj, Mađarskoj, Latviji, Poljskoj i Švedskoj odručni (općinski i sl.) sudovi rješavaju sporove male vrijednosti, slično kao i u Francuskoj, Irskoj, Litvi i Sloveniji.⁵⁶ Međutim, u dijelu tih država sudovi su već rasterećeni provođenja postupaka u povodu platnog naloga koji se pokreću za ostvarenje nespornih tražbina ili se na takvim rješenjima radi u okviru tekućih reformskih procesa (Grčka, Mađarska, Poljska, Danska). Kao prevladavajuća pojava pri tome dade se uočiti ustupanje na provođenje postupaka javnim bilježnicima, a negdje i sudskim službenicima, tzv. sucima laicima.

5.1.1. Grčka

U Grčkoj postupke u sporovima male vrijednosti provode “Ειρηνοδικεία” ili “Πταισματοδικεία” (sudski službenici ili sudovi male vrijednosti). Sukladno odredbi čl. 15. Građanskog zakonika (nadležnost sudova za sporove male vrijednosti) oni provode postupke u kojima se ostvaruju tražbine koje proizlaze iz:

55 World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. 18.

56 Sporovi male vrijednosti – opća obilježja i stanje prema studijama (Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses. World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. 15.

- a) sporova čija vrijednost ne prelazi 20 000 eur;
- b) sporova koji proizlaze iz ugovora o najmu kao i one koji proizlaze iz čl. 601. Građanskog zakonika, a vrijednost tražbine mjesečnog najma ne prelazi 600 eur
- c) sporova između vlasnika i upravitelja stanova, ako vrijednost ne prelazi 20 000 eur

sukladno odredbi čl. 15. Građanskog zakonika u nadležnost, neovisno o vrijednosti tražbine pripadaju tražbine iz:

- a) sporova u pogledu najma nekretnine
- b) sporova zbog štete na drveću, vinovoj lozi, voćkama i dr. koju su napravile životinje
- c) sporova koji proizlaze iz čl. 1003. do 1009., 1018. do 1020. i 10123. do 1031. Građanskog zakonika, kao i oni nastali zbog njihove povrede
- d) sporova koji proizlaze iz povrede pravila o sadnji drveća, izgradnji ograda i kanala
- e) sporova koji proizlaze iz ometanja slobodno korištenja cesta i puteva, kao i za štetu nastalu zbog ometanja
- f) sporova koji se odnose na upotrebu pitke vode ili onemogućavanje njezine upotrebe
- g) sporova na temelju tužbe osoba na koje se odnose odredbe čl. 834. do 839. Građanskog zakonika ili njihovih univerzalnih sukcesora

kao i sporova za naplatu potraživanja odvjetnika ili njihovih univerzalnih sukcesora s osnove zastupanja:

- a) Sporovi za naknadu troškova svjedoka, tumača-prevoditelja, službenika, službenika registra
- b) Sporovi zbog prodaje životinja s određenim nedostacima

Sudovi za sporove male vrijednosti odnosno sudski službenici izdaju platne naloge i naloge za plaćanje iznosa najamnine, objavu oporuka, izdavanje potvrda o nasljeđivanju i zabilježbu hipoteka.⁵⁷

U Grčkoj se trenutno provodi reforma u okviru koje se razmatra digitalizacija postupka za sporove male vrijednosti te uvođenje mogućnosti njihova rješavanja na digitalnoj platformi.⁵⁸

5.1.2. Španjolska

U Španjolskoj je donošenjem Zakona o izvanparničnom postupku (Zakon 15/2015 od 2. srpnja o izvanparničnom postupku) i izmjenama Zakona o

57 Ioannis Katras, Order for payment, Greek law digest, available at <https://www.greeklawdigest.gr/topics/judicial-system/item/211-order-for-payment>.

58 Vidi više Simone Ginzburg, Small claims: Comparative analysis of national procedures with recommendations for the Greek Ministry of justice. Fostering transparency of judicial decisions and enhancing the national implementation of the European Convention on Human Rights, Council of Europe, 2024.

javnim bilježnicima uspostavljena procedura za ostvarenje nespornih novčanih tražbina, neovisno o njihovoj visini te izdavanje ovršnih isprava, koje dužnik može pobiti sukladno odredbi čl. 557. Zakona o parničnom postupku. Procedura se pokreće pred javnim bilježnikom mjesno nadležnim sukladno prebivalištu, odnosno adresi dužnika navedenoj u ispravi kojom se dokazuje postojanje tražbine ili uobičajenom boravištu dužnika. U podnesenom zahtjevu posebno se ističe glavica, kamate te eventualna novčana kazna zbog kašnjenja u podmirenju tražbine (članak 70. Zakona). U Zakonu je taksativno navedeno za koje je tražbine isključeno podnošenje zahtjeva za ostvarenje u postupku pred javnim bilježnikom (primjerice za tražbine iz potrošačkih ugovora sklopljenih između trgovca i potrošača, koje uključuju administrativna tijela). Po primitku zahtjeva javni bilježnik ispituje dopuštenost zahtjeva (ispunjava li pretpostavke vezano uz sadržaj odnosno sadrži li podatke potrebne za utvrđivanje identiteta stranaka te određivanje tražbine). Nakon utvrđivanja dopuštenosti, javni bilježnik ispituje osnovanost zahtjeva te donosi odluku kojom nalaže dužniku da podmiri tražbinu vjerovniku u roku od 20 dana. Ako javni bilježnik ne može utvrditi prebivalište niti boravište dužnika, postupak se obustavlja. Vjerovnik u tom slučaju radi ostvarenja tražbine može pokrenuti parnični postupak. Ako dužnik odbije primiti zahtjev ili se dostava izvrši predajom zaposleniku, srodniku ili bilo kojoj punoljetnoj osobi koja živi na istoj adresi kao dužnik, smatra se da je dužnik obavješten o provođenju postupka. Ako u predviđenom roku od 20 dana dužnik podmiri tražbinu plaćanjem iznosa izravno javnom bilježniku, on će taj iznos bez odgode predati vjerovniku a ako ga plati izravno vjerovniku, on o tome obavještava javnog bilježnika koji okončava postupak. U slučaju da dužnik u predviđenom roku, ne podmiri tražbinu, javni bilježnik ne provodi dalje postupak. Vjerovniku ostaje mogućnost pokretanja redovnog parničnog postupka. Ako pak dužnik pred javnim bilježnikom ospori tražbinu, javni bilježnik o tome obavještava vjerovnika, a on može pokrenuti redovan parnični postupak (arg. ex čl. 71. Zakona). U slučaju da dužnik ne podmiri tražbinu niti je podmiri u predviđenom roku, javni bilježnik donosi odluku koja je ovršna isprava (arg ex čl. 517. dio. 2. br. 9. Zakona o parničnom postupku).

Vjerovnik postupak pokreće usmenim putem te podnosi dokaze o postojanju tražbine. Procedura koju provodi javni bilježnik lišena je formalnosti i ne zahtijeva zastupanje odvjetnika, zbog čega je brža i jeftinija od drugih dostupnih procedura za ostvarenje tražbina u španjolskom pravnom sustavu.⁵⁹

⁵⁹ Silvestri Elisabetta, Small Claims And Procedural Simplification: Evidence From Selected Eu Legal Systems, Access To Justice

5.1.3. Francuska

U 2016. godini uvedena je pojednostavljena procedura za ostvarenje tražbina male vrijednosti. Tužitelj može u cijelosti izbjeći sudjelovanje u parničnom postupku obraćanjem sudskom službeniku, u slučaju da tražbina ne prelazi iznos od 4000 eur. Postoje pravila koja određuju koji će sudski službenik provoditi postupak, a tužitelj mu se obraća pisanim putem, usmeno ili pomoću sredstava digitalne komunikacije. Štoviše, cjelokupnu komunikaciju između stranaka i sudskog službenika moguće je voditi pomoću alata digitalnih tehnologija. Sudski službenik, po zaprimanju zahtjeva tužitelja, obavještava tuženika o zahtjevu te ga poziva da se uključi u postupak. Stranke u postupku mogu sklopiti sporazum u kojemu će urediti uvjete i način namirenja tražbine. Taj sporazum je ovršna isprava koja omogućuje tužitelju naknadno prisilno izvršenje tražbine, ako je tuženik dobrovoljno ne ispunio. U slučaju da se tuženik ne uključi u postupak te se sporazum ne sklopi, tužitelj ima mogućnost pokretanja parničnog postupka. Kao prednosti postupka kojega provode sudski službenici ističe se mogućnost provođenja postupka putem sredstava digitalnih komunikacija, te njegovo pokretanje pomoću unaprijed pripremljenih obrazaca, čime se postižu uštede u vremenu i novcu. Naime, tuženik u roku od mjesec dana ima odlučiti hoće li se upustiti u postupak. Prilikom pokretanja postupka tužitelj je dužan uplatiti iznos od 14. 92 eur, što je ujedno jedini trošak u slučaju da se postupak dalje ne provodi. U slučaju da stranke postignu sporazum, tužitelj plaća dodatnih 30 eur prilikom izdavanja ovršne isprave. Također, u tom je slučaju tužitelj dužan platiti sudskom službeniku određenu naknadu za provođenje postupka, a koja je razmjerna iznosu tražbine o kojoj je postignut sporazum među strankama.⁶⁰

5.1.4. Italija

Za razliku od Francuske, u Italiji ne postoje posebna pravila koja uređuju postupak u sporovima male vrijednosti. Premda je postupak u nadležnosti sudova prvog stupnja, provode ga tzv. povremeni ili suci laici (*guidici di pace*) koji nisu stalni, profesionalni suci nego nositelji ureda, imenovani od strane ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. Ipak, oni provode postupke u kojima zbog niže vrijednosti predmeta spora redoviti suci ne postupaju. Postupak se u pravilu provodi

In Eastern Europe, Issue No. 1/2018, str. 10-12. Voller, Thomas (ed), Outlines of Debt Collection in Europe, Verlag T. Lindemann / Offenbach, 2015., str. 180-184.

⁶⁰ Silvestri Elisabetta, Small Claims And Procedural Simplification: Evidence From Selected Eu Legal Systems, Access To Justice In Eastern Europe, Issue No. 1/2018, str. 12-13. Voller, Thomas (ed), Outlines of Debt Collection in Europe, Verlag T. Lindemann / Offenbach, 2015., str. 100-105.

u pisanom obliku, a isključivo je sporove najniže vrijednosti moguće provesti usmeno. Premda je predviđena mogućnost podnošenja zahtjeva za pokretanje postupka na zapisnik kao i provođenje usmene rasprave, u sudskoj praksi takvi slučajevi nisu zabilježeni. U tom smislu, izuzev povjeravanja postupaka povremenim sucima, talijansko uređenje ne odražava svijest o potrebi da se forma niti pravila postupka prilagode nižoj vrijednosti spora i tako ga učine bržim i jednostavnijim. Slično uređenje ima i Luxembourg, koji je također povjerio rješavanje sporova male vrijednosti povremenim sucima.⁶¹

5.1.5. Armenija

Usporedivo situaciji u hrvatskom pravosuđu, Armenija se u posljednjih nekoliko godina suočila sa porastom broja neriješenih građanskih predmeta te posljedično povredom prava na suđenje u razumnom roku velikog broja stranaka. Tako je u razdoblju od 2020. do 2022. godine podneseno 444 128 zahtjeva, od čega 395 149 zahtjeva za ostvarenje novčanih tražbina (primjerice, računi za električnu energiju, gradski plin, vodovod, potraživanja banaka sa osnove kredita). Ovaj porast dijelom se dade pripisati reformi postupnog zakonodavstva iz 2018. i 2019. te uvođenju dvotračnog sustava koji razlikuje između postupaka u sporovima male vrijednosti i postupka u povodu platnog naloga.⁶² Obje su procedure trebale poslužiti rasterećenju sudova, prva u pogledu rješavanja sporova koji se tiču tražbina male vrijednosti (sporovi male vrijednosti) odnosno druga u pogledu namirenja nespornih tražbina (platni nalog), no suci su pribjegavali primjeni postupka u sporovima male vrijednosti isključivo za namirenje nespornih tražbina. Naime, u slučaju spora, odnosno podnošenja prijedloga za saslušanje svjedoka ili vještaka te novih pisanih dokaza, suci su redovito primjenjivali pravila redovitog parničnog postupka, neovisno o visini sporne tražbine.⁶³ Na taj način se smisao uspostavljene procedure za rješavanje sporova u pogledu tražbina male vrijednosti u cjelosti izgubio. Stoga je u armenijskom sustavu predložena nova izmjena Zakona o parničnom postupku te povjeravanje postupka za ostvarenje nespornih tražbina male vrijednosti javnim bilježnicima. Naime,

javni bilježnici u armenijskom pravnom sustavu u nadležnosti su ministarstva za poslove pravosuđa, koji provodi nadzor nad njihovim obavljanjem službe.⁶⁴ Reformom im je u nadležnost povjeren pisani postupak u stvari manje složenosti i vrijednosti predmeta spora (do dva milijuna AMD), čijim povjeravanjem javnim bilježnicima se, prema ocjeni armenijskog ministarstva za poslove pravosuđa, sucima otvara prostor za provođenje složenijih sporova.⁶⁵ Povjeravanje nadležnosti za rješavanje sporova male vrijednosti javnim bilježnicima pokazalo se opravdanim, jer je dio reforme pravosuđa kojom je postotak riješenih predmeta porastao za gotovo 80 %.⁶⁶ Naime, rezultati izvješća CEPEJ za 2023. godinu ukazuju da je Armenija cjelokupno postigla najveći porast broja riješenih predmeta (25 postotnih bodova). Za usporedbu, Bosna i Hercegovina ostala je država s najvećim brojem predmeta koji nisu riješeni dulje od dvije godine, a u najvećem je broju slučajeva riječ o potraživanjima s osnove neplaćenih režijskih troškova.⁶⁷ RH je također među državama sa porastom broja neriješenih predmeta (85%) kao i porastom u kašnjenju u rješavanju predmeta (655 dana).

Postupak za izdavanja platnog naloga pred javnim bilježnikom u Armeniji predviđen je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o javnim bilježnicima (Zakon HO-586-N od 2. prosinca 2022.⁶⁸ kojim se mijenja Zakon o javnim bilježnicima HO-274-N od 4. prosinca 2001.⁶⁹).

Odredbom čl. 82.4. Zakona predviđeno je podnošenje zahtjeva za izdavanje platnog naloga, kada su stranke ugovorom predvidjele njegovo podnošenje radi ostvarenja novčane tražbine nastale u slučaju neispunjenja ugovorne obveze. Zahtjev za izdavanje platnog naloga podnosi se javnom bilježniku elektroničkim putem. Zahtjev sukladno odredbi čl. 82.5. Zakona sadrži sljedeće:

- (1) podatke o javnom bilježniku kojemu se upućuje zahtjev;
- (2) ime i prezime, adresu, OIB (fizičke osobe) ili naziv, adresu sjedišta, OIB ili registarski broj

61 Silvestri Elisabetta, *Small Claims And Procedural Simplification: Evidence From Selected Eu Legal Systems, Access To Justice In Eastern Europe*, Issue No. 1/2018, str. 12-14. Voller, Thomas (ed), *Outlines of Debt Collection in Europe*, Verlag T. Lindemann / Offenbach, 2015., str. 100-105.

62 World Bank, *Armenia Governance and Justice Enhancing the efficiency of Court Processes in Armenia: Ways to Improve the Simplified Procedure and Order for Payment Procedure for Better Justice System Performance*, 2020., str. 9.

63 Tako World Bank, *Armenia Governance and Justice Enhancing the efficiency of Court Processes in Armenia: Ways to Improve the Simplified Procedure and Order for Payment Procedure for Better Justice System Performance*, 2020., str. 24.

64 Supporting Judicial Reforms in Armenia: A Forward Look Public Expenditure and Performance Review of the Judiciary in Armenia, str. 9.

65 <https://www.coe.int/en/web/implementation/-/judge-notaries-workshops-organised-by-the-council-of-europe-and-ministry-of-justice>

66 CoE Project "Support to Judicial Reforms in Armenia", which is co-funded by the EU and the CoE under the "Partnership for Good Governance" initiative.

67 European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, str. 135.-136.

68 Zakon HO-586-N od 23. prosinca 2022. Službeni prijevod, Centar za prevodenje Ministarstva pravosuđa Republike Armenije, 2. kolovoza 2023.

69 Zakon o javnim bilježnicima, HO-274-N od 4. prosinca 2001. Službeni prijevod, Centar za prevodenje Ministarstva pravosuđa Republike Armenije, 2. kolovoza 2023.

(pravne osobe), telefonski broj ili adresu elektroničke pošte vjerovnika;

(3) ime i prezime, ime oca, adresu prebivališta ili boravišta dužnika;

(4) činjeničnu i pravnu osnovu te iznos tražbine;

(5) dokaze;

(6) zahtjev za izdavanje platnog naloga;

(7) izjavu da ne postoji protutražbina dužnika ili ako je postojala, da je ispunjena;

(8) popis priloženih dokumenata.

Dokaze kojima se potkrijepljuje zahtjev, kao i potvrde o plaćanju pristojbe za radnju javnog bilježnika i državnu pristojbu. Iznosi pristojbi propisane su Zakonom o državnim pristojbama odnosno predviđene odlukom Vlade o pristojbi za javnog bilježnika.

Zahtjev potpisuje podnositelj (vjerovnik) ili njegov zastupnik elektronički ili šalje verziju dokumenta koja je potpisana ručno te skeniranjem pretvorena u elektroničku verziju dokumenta.

Sukladno odredbi čl. 82.6. Zakona u roku od tjedan dana od primitka zahtjeva, javni bilježnik obavještava dužnika o zahtjevu te mogućnosti da tražbinu nadoknadi ili podnese prigovor u roku od 30 dana od primitka obavijesti. Obavijest se šalje sukladno pretpostavkama predviđenima Zakonom o parničnom postupku Armenije ili odredbi ugovora sklopljenog među strankama.

U roku od dva tjedna od proteka roka od 30 dana u kojemu je dužnik primio obavijest, javni bilježnik sukladno odredbi čl. 82.6. i 7. Zakona:

Izdaje platni nalog;

Odbija zahtjev za izdavanje platnog naloga.

Javni bilježnik odbit će zahtjev ako je:

(1) došlo do povrede odredbe čl. 82.4 i 82.5. Zakona;

(2) od ranije postoji odluka o odbijanju zahtjeva među istim strankama i utemeljenog na istom činjeničnom stanju;

(3) dužnik je podnio prigovor u pisanom obliku ili ispunio tražbinu u roku predviđenom odredbom čl. 82.6. Zakona;

(4) tražbina je protivna zakonskim propisima;

(5) među strankama ne postoji ugovor kojim je predviđeno podnošenje zahtjeva za izdavanje platnog naloga u slučaju neispunjenja ugovorne obveze za tražbinu proizašlu iz te osnove.

Odluka javnog bilježnika o odbijanju zahtjeva za izdavanje platnog naloga ne odriče pravo vjerovniku na podnošenje tužbe sudu.

U slučaju da javni bilježnik izda platni nalog, on ima pravomoćan učinak prema strankama u roku od 15 dana od donošenja. U platnom nalogu javni

bilježnik navodi da vjerojatnost postojanja novčane tražbine, nalaže dužniku da plati iznos određen u nalogu u roku od dva tjedna te da je vjerovnik podmirio pristojbe prilikom podnošenja zahtjeva (odredba čl. 82.8. Zakona).

Javni bilježnik šalje dužniku platni nalog najkasnije sljedećeg dana od dana izdavanja. U slučaju da dužnik ne podmiri tražbinu određenu platnim nalogom, za njezino namirenje provodi se ovrha sukladno odredbama Zakona o prisilnom izvršenju sudskih odluka (odredba čl. 82.8. Zakona).

Dužnik može izjaviti prigovor protiv platnog naloga u skladu s odredbama Zakona o parničnom postupku (odredba čl. 82.9. Zakona). Sud će ukinuti zahtjev ako:

a) javni bilježnik nije ispitao zahtjev;

b) javni bilježnik prilikom donošenja platnog naloga povrijedio je odredbe parničnog postupka.⁷⁰

5.1.6. Mađarska

Armenijsko je rješenje blisko mađarskome, gdje je također javnim bilježnicima u nadležnost povjereno izdavanje platnih naloga izmjenama Zakona o parničnom postupku iz 2018. godine (Zakon br. CXXX iz 2016 koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018.). Riječ je o pojednostavljenom građanskom izvanparničnom postupku iz nadležnosti javnog bilježnika za ostvarivanje dospjelih novčanih tražbina, koji je uređen Zakonom o parničnom postupku CXXX iz 2016. u vezi s Zakonom L iz 2009. o postupku u povodu platnog naloga (Fmhtv). Izvanparnični postupak kojeg provodi javni bilježnik u učinku je izjednačen sa sudskim postupkom (§ 2. Zakona).

Iznos dospjele novčane tražbine pri tome ne smije prijeći 3 milijuna forinti (§ 254 Zakona o parničnom postupku u vezi s § 2. Zakona). Postupak se ne provodi ako tuženik nema prebivalište u Republici Mađarskoj ili ako iznos novčane tražbine prelazi iznos od 30 milijuna forinti. Postupak se započinje i provodi putem sustava elektroničke komunikacije, pri čemu se na temelju podnesenog zahtjeva tužitelja javnom bilježniku dodjeljuje predmet u rad.

Naime, u postupku izdavanja platnog naloga javni bilježnik postupa korištenjem jedinstvenog nacionalnog računalnog sustava Državne javnobilježničke komore Mađarske (MOKK) dostupnog na internetu javnim bilježnicima, strankama i drugim osobama koje sudjeluju u postupku (sustav MOKK), te automatski obrađuje podatke.

Od mogućnosti podnošenja zahtjeva za izdavanje platnog naloga isključene su tražbine koje proi-

⁷⁰ Armenia Governance and Justice Enhancing the efficiency of Court Processes in Armenia: Ways to Improve the Simplified Procedure and Order for Payment Procedure for Better Justice System Performance, The World Bank, Washington, 2020.str. 9.

zlaze iz pravnog odnosa utemeljenog na temelju Zakona o radu iz 2012. godine; službeničkog odnosa; službeničkog odnosa u javnom školstvu; službenog odnosa u javnoj službi; službenog odnosa u državnoj obrani; službeničkog odnosa u službi nacionalne sigurnosti; radnog odnosa u javnom sektoru; radnog odnosa sklopljenog na temelju Zakona o športu kojemu je osnova ugovor o radu za stručno osposobljavanje; ugovor o radu studenta prema Zakonu o visokom obrazovanju; radni odnos člana zasnovan u socijalnoj zadruzi i zadruzi za zapošljavanje; javno-službeni ili upravni ugovorni odnos kako je definirano Zakonom I. iz 2017. o Zakonu o upravnom postupku kao i potraživanje proizašlo iz spora u pogledu pravne posljedice koja je nastupila zbog zasnivanja, izmjene, prestanka pravnog odnosa ili svjesne povrede obveza iz pravnog odnosa od strane radnika ili pravne posljedice koja je nastupila zbog stegovnog prijestupa.

U postupku platnog naloga javni bilježnik nadležan je za cijelo područje zemlje, pa nadležnost nije posebno predviđena (čl. 8. (1) Zakona). Naime, zahtjevi za izdavanje naloga za plaćanje podneseni elektroničkim putem distribuiraju se automatski sustavom MOKK, u jednakom omjeru među javno-bilježničkim uredima, osim u slučaju izuzeća. Postupak se pokreće pisanim zahtjevom ili usmeno (čl. 8. (2) Zakona).

Ako javni bilježnik u roku od tjedan dana zaprimi zahtjev u pisanom obliku za izdavanje više platnih naloga nego što je uredbom ministra nadležnog za pravosuđe određeno, javni bilježnik će za pojedine predmete ili za određenu skupinu predmeta u roku od tri radna dana imenovati drugog javnog bilježnika za vođenje postupka. Zahtjeve bilježi ovlašteni bilježnik u sustavu MOKK, u kojem se slučaju rok naveden u članku 26. stavku 1. računa od datuma kada je zahtjev zaprimio ovlašteni bilježnik (čl. 8.(3) Zakona).

Članak 10. (1) Ako ovim Zakonom ili uredbom ministra nadležnog za pravosuđe nije drugačije određeno, podnesci se podnose u jednom primjerku. Podnesci - osim usmenih podnesaka (koje podnosi stranka koja nema punomoćnika sukladno odredbi čl. 14. (1) Zakona) - moraju se podnijeti na obrascu kojega je uredbom predvidio ministar nadležan za pravosuđe. (čl. 10. (1) Zakona).

Javni bilježnik kod kojeg je usmeni podnesak predan, odmah nakon otklanjanja nedostataka evidentira podatke usmenog podneska u sustavu MOKK i o tome izdaje potvrdu; Pravila Zakona o građanskom postupku (članci 159. – 161.) koja se odnose na zapisnik primjenjivat će se u skladu s potvrdom. Ako javni bilježnik kod kojeg se zahtjev podnosi nije onaj koji vodi predmet, zahtjev će se proslijediti javnom bilježniku koji vodi postu-

pak evidentiranjem podataka zahtjeva u sustavu MOKK. Ako podaci podneska nisu evidentirani u sustavu MOKK od strane vršitelja dužnosti, administrativni rok za vršitelja dužnosti počinje teći evidentiranjem podataka podneska u sustavu MOKK (čl. 14. (2) Zakona).

Ako stranku zastupa punomoćnik, to mora biti naznačeno na samom podnesku ili podnesak mora sadržavati izjavu ovlaštene osobe da u predmetu ima valjanu i djelotvornu pisanu punomoć. Punomoć koju je dala nezakonskom zastupniku stranka može dati javnom bilježniku i usmeno (čl. 10. (4) Zakona).

Podnesak koji se podnosi elektroničkim putem na način da podnositelj unese podatke o podnesku u sustav MOKK pomoću obrasca posebno namijenjenog za tu svrhu, a podnesak mora biti opremljen kvalificiranim elektroničkim potpisom i kvalificiranim vremenskim žigom (čl. 11. (1) i (2) Zakona). Sustav MOKK obavještava podnositelja o svim nedostacima u podnesku koji se podnosi elektroničkim putem; Podatak o prijavi bit će upisan u sustav MOKK samo ako podnositelj popuni praznine (čl. 12. (1) Zakona). Podnositelj će automatski dobiti elektroničku potvrdu o unosu podataka podneska putem MOKK sustava. Potvrda sadrži sadržaj podneska, datum unosa podataka, broj predmeta, naziv i sjedište javnog bilježnika koji postupa po podnesku, a ako je pristojba plaćena – u slučaju podneska uz naknadu – potvrdu o uplati pristojbe. Datumom primitka podneska na temelju naknade smatra se dan uplate naknade na novčani račun MOKK-a (čl. 12. (2) Zakona).

Javni bilježnik evidentira podatke podneska u sustavu MOKK odmah, a najkasnije u roku od 3 radna dana od njegova primitka (čl. 12. (3) Zakona).

Ako postoje nedostaci u podnesku koje stranka unatoč upozorenju ne otkloni, podnesak se mora evidentirati kao nepotpun u sustavu MOKK, a javni bilježnik će stranci uputiti pisanu opomenu da otkloni nedostatke putem sustava MOKK. U tom slučaju potvrda se mora priložiti samo ako javni bilježnik prilikom podnošenja zahtjeva ne uruči obavijest o otklanjanju nedostataka (čl. 14. (3) Zakona).

Ako Zakonom nije drukčije određeno, na dostavu platnog naloga na odgovarajući se način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku koje se odnose na dostavu tužbe.

Takoder, predviđena je mogućnost dostave putem obavijesti. Javni bilježnik će tako na web stranici MOKK objaviti obavijest koja sadrži naziv primatelja, posljednju poznatu adresu za dostavu, naziv pismena koje se dostavlja putem obavijesti, broj predmeta i datum objave obavijesti, s pozivom da primatelj može pogledati pismeno za dostavu kod

bilo kojeg javnog bilježnika. Ako primatelj dokument pregleda u roku od petnaest dana od dana objave obavijesti, smatrat će se da je dokument uručen na dan uvida, a u svim ostalim slučajevima petnaesti dan od dana objave obavijesti (čl. 15. Zakona).

Primatelj može pristupiti dokumentu elektronički s korisničkog sučelja povezanog s registracijom na koju se predmet odnosi. Istovremeno s učitavanjem pismena za dostavu iz korisničkog sučelja primatelju se šalje obavijest o tome putem sustava MOKK na adresu elektroničke pošte koju je naveo nakon identifikacije korisnika. Primatelj može primiti ispravu davanjem potvrde o primitku s kvalificiranim elektroničkim potpisom i kvalificiranim vremenskim žigom. Isprava se smatra predanom na dan naveden na potvrdi o primitku. Ako primatelj ne zaprimi dokument za dostavu ili slanje elektroničkim putem u roku od pet radnih dana od obavijesti o njegovoj dostupnosti, MOKK sustav će poslati ponovnu obavijest o dostupnosti dokumenta petog radnog dana. Ako primatelj unatoč drugoj obavijesti nije primio dokument koji treba uručiti ili poslati elektroničkim putem, smatrat će se da je uručen peti radni dan nakon druge obavijesti (čl. 16/A Zakona).

U postupku platnog naloga zahtjev nije moguće proširiti niti preinačiti (čl. 17 (2) Zakona).

U postupku platnog naloga radnje se obavljaju pisanim putem, ne može se održati saslušanje stranke. Ponositelj isključivo može podnijeti zahtjev usmeno na zapisnik, usmeno ga se može obavještavati o tijeku postupka i saslušati prilikom odlučivanja o zahtjevu za naknadu troškova (čl. 18. (1)).

U postupku platnog naloga nema potrebe za provođenjem dokaznog postupka. Ova odredba ne sprječava javnog bilježnika da ispita osnovanost zahtjeva za smanjenje troškova i za odobrenje plaćanja u obrocima i odgode plaćanja (čl. 18 (3) Zakona).

Ako ovim Zakonom ili uredbom ministra nadležnog za pravosuđe nije drukčije određeno, javni bilježnik svoje odluke i druge isprave izrađuje putem sustava MOKK. Zapisnici (potvrde), isprave i odluke (obavijest, ovršni list) izrađeni i centralizirano ispisani putem sustava MOKK sadrže naziv, sjedište i sliku javnog bilježnika koji obavlja radnju; vjerodostojna je bez potpisa javnog bilježnika (čl. 18. (4) Zakona).

Zapisnik (potvrda), isprava, rješenje (obavijest, ovrha) izrađeno kod javnog bilježnika ili sustavom MOKK te vjerodostojna objava izdana na temelju ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona, javne su isprave. Preslika podnesaka stranaka i potvrda o uručenju sačinjena kod javnog bilježnika ili sustavom MOKK, kao i podaci uneseni

u sustav o tim ispravama, te isprava sastavljena na temelju tih podataka, imaju istu dokaznu snagu kao dokaz da je njen sadržaj identičan izvornoj ispravi. Elektroničke javne isprave izrađene putem sustava MOKK moraju biti opremljene najmanje elektroničkim potpisom pojačane sigurnosti (čl. 18. (5) Zakona).

Zahtjev za izdavanje platnog naloga treba sadržavati:

a) imena stranaka, njihov procesni status, ovlašteni pp. identifikacijski podaci prema Zakonu, te – ako postoji – porezni broj, identifikacijske podatke, ali najmanje prebivalište, odnosno sjedište, a u slučaju nepostojanja poslovne sposobnosti ili u slučaju dužnika koji nije fizička osoba, ime i službenu adresu njegovog zakonskog zastupnika, a ako dužnik, odnosno njegov punomoćnik ima, porezni broj dužnika, odnosno punomoćnika;

b) * u slučaju postupka putem punomoćnika, ime, adresu za dostavu, broj telefona, e-mail adresu i – ako postoji – porezni broj ovlaštenog zastupnika;

c) u slučaju poduzeća sa sjedištem u inozemstvu, naziv, sjedište i identifikacijske podatke

d) pravni odnos na kojem se temelji potraživanje i pravo koje se želi ostvariti, kao i iznos potraživanja;

e) datum nastanka pravnog odnosa koji je temelj potraživanja i datum zastare potraživanja;

f) podatke potrebne za identifikaciju tražbine;

g) obvezne podatke navedene u posebnim pravnim aktima donesenim na temelju ovoga Zakona;

h) zahtjev za izdavanje platnog naloga (čl. 20. (1) Zakona).

(2) Ako se zahtjev podnosi na papiru, u zahtjevu se naznačuje naziv i sjedište javnog bilježnika.

(4) * U zahtjevu se mogu ukratko navesti činjenice na kojima se temelji pravo koje se želi ostvariti i mogu se navesti dokazi za to.

(5) U slučaju tužbe može se navesti nadležni sud u tužbi, uz podatke iz kojih se može utvrditi nadležnost i nadležnost suda.

Ako stranka nije podnijela prijavu u papirnatom obliku na za to predviđenom obrascu ili nije ispravno popunila obrazac, javni bilježnik će je pozvati da otkloni nedostatke nakon unosa podataka iz prijave u sustav MOKK. Podnositelj zahtjeva odgovoran je za točnost podataka navedenih u zahtjevu (čl. 21. (2) i (3) Zakona).

Sukladno odredbi čl. 22. Zakona podnošenje zahtjeva za izdavanje platnog naloga ima isti učinak kao i podnošenje tužbe.

Javni bilježnik će odmah, a najkasnije u roku određenom za izdavanje platnog naloga, ispitati zahtjev kako bi utvrdio treba li stranku pozvati da otkloni nedostatke ili nema razloga da zahtjev odbaci, te će poduzeti potrebne mjere. Ako javni bilježnik propusti rok, nalog za plaćanje automatski će se izdati na ime javnog bilježnika putem MOKK sustava sljedeći radni dan nakon zadnjeg dana roka (čl. 23. (1) Zakona).

Javni bilježnik će proglasiti postupak dovršenim ako podnositelj zahtjeva povuče zahtjev prije dostave platnog naloga. Nalog kojim se plaćanje proglašava izvršenim, ako nalog za plaćanje nije dostavljen dužniku, mora se dostaviti samo vjerovniku. Ovlaštena strana može izjaviti žalbu protiv naloga, ali žalbu nije potrebno upućivati obvezniku na očitovanje (čl. 23. (5) Zakona).

U Zakonu su predviđeni razlozi za odbijanje izdavanja platnog naloga, a rješenje kojim se odbija zahtjev za izdavanje platnog naloga uručuje se vjerovniku i šalje dužniku (čl. 25. (1) Zakona). Ako je zahtjev za izdavanje platnog naloga odbijen, vjerovnik može, po svom izboru, podnijeti novi zahtjev za izdavanje platnog naloga radi naplate potraživanja ili podnijeti tužbu sudu ili na drugi način ostvariti svoje potraživanje (čl. 25 (1) Zakona).

Ako nema razloga za odbijanje zahtjeva za izdavanje platnog naloga, a stranku nije potrebno pozvati da otkloni nedostatke ili je stranka izvršila svoju obvezu otklanjanja nedostataka, javni bilježnik je dužan izdati platni nalog bez saslušanja (očitovanja) protivne stranke. Javni bilježnik izdaje nalog za plaćanje i dostavlja ga u papirnatom obliku najkasnije u roku od petnaest dana od primitka zahtjeva – u roku od tri radna dana ako se radi o zahtjevu podnesenom elektroničkim putem. Javni bilježnik dužan je nalog za plaćanje dostaviti elektroničkim putem ako je ovim Zakonom propisana elektronička dostava (čl. 26. (1) Zakona).

Kod opomene za otklanjanje nedostataka u rok se ne uračunava vrijeme od izdavanja opomene za otklanjanje nedostataka do otklanjanja nedostataka te vrijeme potrebno za odlučivanje o isključenju, zahtjevu za ovjeru i zahtjevu za smanjenje troškova. Ukoliko zahtjev tek nakon otklanjanja nedostataka postane pogodan za izdavanje naloga za plaćanje, nalog za plaćanje mora biti izdan u roku od dva radna dana od dana evidentiranja otklanjanja nedostataka u sustavu MOKK (od datuma podnošenja u slučaju elektroničkog podneska), ako bi inače preostalo manje od tog vremena do administrativnog roka (čl. 26. (2) Zakona). Ukoliko javni bilježnik propusti rok, nalog za plaćanje automatski će se izdati na ime javnog bilježnika po sili zakona putem MOKK sustava sljedeći radni dan nakon zadnjeg dana roka (čl. 26. (3) Zakona). Platni nalog mora sadržavati:

a) naziv i sjedište javnog bilježnika, kao i broj predmeta;

b) podatke navedene u odjeljku 20(1)(a)–(g) i, ako je nositelj prava naveo, u pododjeljcima (4)–(7);

c) nalog dužniku da u roku od petnaest dana od dostave naloga udovolji potraživanju i plati troškove postupka u određenom iznosu;

d) podatak da javni bilježnik nije ispitao pravnu osnovu tražbine ovršene nalogom i činjenice na temelju kojih se ona meritorno dokazuje prema ovom Zakonu, te da nalog postaje pravomoćan i ovršan ako se obveznik ne protivi u ostavljenom roku;

e) upozorenje da se dužnik – ako smatra da je zahtjev neosnovan – može prigovoriti nalogu u skladu s člankom 28. ili – ako to nije isključeno ovim Zakonom – u skladu s člankom 32.;

f) podatak da se prigovor mora podnijeti elektroničkim putem ako je obveznik prema ovom Zakonu dužan održavati elektroničku komunikaciju i upozorenje da će – osim u slučaju navedenom u članku 10. stavku 3. – javni bilježnik odbiti svaki prigovor podnesen u suprotnosti s tim, tako da neće izdati obavijest o otklanjanju nedostataka; i

g) upozorenje da ako dužnik nakon primitka naloga udovolji tražbini, to se smatra potvrdom, au tom slučaju nalog postaje pravomoćan narednog dana od posljednjeg dana roka za prigovor (čl. 27. (1) Zakona). Platni nalog se dostavlja samo dužniku (čl. 27. (2) Zakona).

Protiv platnog naloga dužnik može podnijeti prigovor kod javnog bilježnika u roku od petnaest dana od njegove dostave (čl. 28. (1) Zakona).

(2) Ako je prigovor izjavljen samo protiv dijela ili odredbe platnog naloga, dio (odredba) platnog naloga na koji se prigovor ne odnosi postat će pravomoćan.

Ako dužnik u prigovoru tvrdi da je ovršena tražbina već ispunjena prije dostave platnog naloga, javni bilježnik će, istodobno s dostavom prigovora, pozvati vjerovnika da se u roku od petnaest dana javnom bilježniku izjasni o postojanju tražbine. Obveznik – ako je primio potvrdu o činidbi ili je izvršio činidbu financijskom transakcijom s jedinstvenim identifikatorom – dužan je u sporu naznačiti redni broj i datum primitka te identifikator (oznaka transakcije, oznaka platitelja i sl.) i vrijeme financijske transakcije (čl. 30. (1) Zakona).

Ako se platni nalog ne pobija u roku, ima isti učinak kao pravomoćna presuda. Ako dužnik pravodobno ne ospori platni nalog, javni bilježnik će na primjerku naloga staviti klauzulu pravne potvrde i dostaviti ga vjerovniku (čl. 36. (1) i (2) Zakona).

Pravovremenim podnošenjem prigovora, postupak platnog naloga će se u dijelu na koji se odnosi prigovor pretvoriti u parnicu pred sudom (čl. 37. (1) Zakona).⁷¹

Primjer iz mađarskog pravnog sustava interesantan je još i iz razloga jer je pravna teorija ponudila svoje razumijevanje otvorenih pitanja vezanih uz ustavnost povjeravanja javnim bilježnicima nadležnosti za provođenje postupaka u povodu platnog naloga (vidi ranije). Tradicionalno, postupak u povodu platnog naloga u europskim pravnim sustavima, uključujući hrvatski, pripada u nadležnost sudova. Neovisno o određenim razlikama u uređenju, zajednička obilježja postupaka ipak čine teorijsku raspravu iz mađarske pravne teorije vrijednim doprinosom u kontekstu promišljanja o mogućnostima proširenja nadležnosti hrvatskih javnih bilježnika.

5.1.7. Poljska

U Poljskoj je u 2022. godini predložena zakonodavna izmjena kojom se željelo uvesti proceduru za izdavanje platnog naloga, neovisno o postupcima koji su do tada bili uređeni Zakonom o parničnom postupku. Na taj način namjera je bila rastežiti sudove jednostavnih, nespornih postupaka, a kako bi se sudovima omogućilo da se usredotoče na brže rješavanje složenijih sporova u redovnom parničnom postupku. Predložena je izmjena uključivala izmjenu Zakona o javnim bilježnicima, Građanskog zakonika, Zakona o parničnom postupku, Zakona o zemljišnoknjižnom i hipotekarnom registru, Zakona o sudskim službenicima, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o popisu stanovništva.

Predviđeno je da na temelju podnesenog zahtjeva, javni bilježnik izdaje javnobilježnički platni nalog za namirenje tražbine čiji iznos ne prelazi 75,000 PLN. Sadržaj obrasca na kojemu se zahtjev podnosi kao i njegova forma, imali su biti uređeni posebnim pravilnikom. Pri tome, podnositelj zahtjeva dokazuje postojanje tražbine podnošenjem javne isprave, računa koji je izdan dužniku ili izjave dužnika kojom priznaje dugovanje. Ovdje nije riječ o zatvorenoj listi isprava kojima je moguće dokazati postojanje tražbine, nego su one tek primjerično navedene. Interesantno je da je pravilima pak predviđeno drugo ograničenje, a koje se odnosi na broj platnih naloga (najviše 200) koje javni bilježnik može izdati svakoga mjeseca. U javnobilježničkom platnom nalogu nalaže se dužniku da podmiri tražbinu u cjelosti, kao i troškove njegovog izdavanja, u roku od dva tjedna od dostava

71 Vidi Harsági Viktória, The notarial order for payment procedure as a Hungarian peculiarity, u: Reinhold Geimer; Schütze Rolf A., Recht ohne Grenzen Festschrift für Athanassios Kaissis zum 65. Geburtstag, De Gruyter Sellier, 2012.

ve platnog naloga ili izjavi prigovor. U slučaju da zahtjev za izdavanje platnog naloga nije osnovan, javni bilježnik ga odbija, uz obrazloženje. Javni bilježnik sukladno odredbi čl. 105.d Zakona o javnim bilježnicima (prijedlog) neće izdati platni nalog iz sljedećih razloga:

- postojanje tražbine nije dokazano;
- od dospjeća tražbine do podnošenja zahtjeva za platni nalog je proteklo više od tri godine;
- nisu ispunjene pretpostavke iz odredbe čl. 105. b, zahtjev za izdavanje platnog naloga nije podnesen na propisanom obrascu;
- u odnosu na istu tražbinu je među istim strankama već podnesen zahtjev o kojemu se odlučuje u drugom postupku, odnosno, spor koji je pokrenut pred sudom je napokon okončan.

Protiv takve odluke nije dopuštena žalba. Vjerovniku u slučaju neuspjeha ostaje mogućnost pokretanja redovnog parničnog postupka.

Ako dostava platnog naloga dužniku koja se može obaviti putem pošte, sudskog službenika ili javnog bilježnika ne uspije, a budući da nije predviđena tzv. fiktivna dostava, uzima se da platni nalog nije niti izdan.

Sukladno odredbi 105f. prijedloga Zakona o javnim bilježnicima ako dužnik prigovori platnom nalogu koji mu je dostavljen, platni nalog se stavlja izvan snage. Ako pak u roku koji je za to predviđen, dužnik ne podnese prigovor, platni nalog stječe ovršnost, a potvrdu o ovršnosti izdaje sud na zahtjev vjerovnika.

Premda je prijedlog upućen u proceduru, nije postignut potreban konsenzus te su rasprave o uvođenju postupka u povodu platnog naloga u poljski pravni sustav nastavljene i u 2024. godini. Prema pravnim teoretičarima, najveći pri tome problem predstavlja pitanje ostvarenja prava na pravično suđenje u smislu odredbe čl. 6. EKLJP.⁷²

5.1.8. Danska

Ostvarenje tražbina u Danskoj može se promatrati u dva stadija. U prvom stadiju vjerovnik izvansudskim putem pokušava ostvariti tražbinu pozivanjem dužnika na plaćanje pisanim putem (ovaj poziv, u slučaju naknadnog pokretanja sudskog postupka, smatra se dokazom). U pozivu, vjerovnik određuje rok u kojemu dužnik ima izvršiti tražbinu, koji nije manji od 10 dana od primitka poziva. Poziv treba biti usklađen s pretpostavkama odjeljka 10, pododjeljaka 2. i 3. Zakona o aktivnostima naplate du-

72 Injunctions / Orders for payment in Poland, <https://www.dudkowiak.com/debt-collection-in-poland/order-for-payment-in-poland.html>. Cross-Regional Court Performance Assessment – Country Report, https://www.ebrd.com/content/dam/ebdr_dxp/assets/pdfs/legal-reform/dispute-resolution/country-reports/country%20report%20poland.pdf.

govanja te mora proteći rok naveden u odjeljku 10. pododjeljku 3. istog Zakona, te sadržavati podatke poput datuma izdanog računa iz kojega je proizašla tražbina, iznos potraživanja i broj računa na koji se iznos tražbine ima uplatiti.

Vjerovnik i dužnik mogu postići nagodbu o visini tražbine te načinu, rokovima i uvjetima plaćanja dugovanog iznosa. Ako dužnik ne ispuni svoju obvezu iz postignute nagodbe u roku koji je za to predviđen, nagodba je temelj drugog stadija, odnosno za pokretanje postupka pred jednim od 24 okružna suda koji su sudovi nadležni za vođenje građanskih postupaka u prvom stupnju.

U Danskoj, postupci u prvom stupnju pokreću se i vode pomoću digitalnog sudskog portala te su na njemu dostupne sve obavijesti i informacije vezane uz konkretan sudski postupak (pododjeljci 3-7. i 12. Zakona). Međutim, zahtjevi za izdavanje platnog naloga kao i prigovori protiv platnog naloga ne podižu se na sudski portal (poglavlje 44.a; pododjeljak 10), uz izuzetak podnesenog zahtjeva vjerovnika za pokretanje redovnog sudskog postupka (odjeljak 477. b, pododjeljak 4., br. 3. Zakona).

U nadležnosti suda, uz provođenje parničnog postupka su postupci koje provode sudski službenici, aukcije, pravna pomoć te javnobilježničke usluge.

U Danskoj se postupkom u sporovima male vrijednosti smatraju sporovi radi ostvarenja novčanih i nenovčanih tražbina, a Zakonom (Retsplejeloven) je za određene kategorije sporova isključena mogućnost provođenja postupka u sporu male vrijednosti (sporovi iz poglavlja 23. a, 40., 42., 42. a, 43., 43. a, 43. b, 44. i 88. Zakona).

Za sve tražbine čiji iznos ne prelazi vrijednost od 100 000 DKK, odnosno, kod potraživanja koja se tiču stanovanja 50 000 DKK, Zakon u poglavlju 39. predviđa pojednostavljenu proceduru sudskog postupka, a njezina će se pravila primijeniti tek ako stranke na to pristanu (odjeljak 400. Zakona).

Za tražbine čiji iznos ne prelazi 100 000 DKK, a vjerovnik smatra da je dužnik neće osporiti, predviđen je sumarni postupak (betalingspåkrav) pred Kronofogdestyrelsen ureden u poglavlju 44.a Zakona (odjeljak 477.a Zakona).

Na temelju postavljenog zahtjeva vjerovnika (odjeljak 477.b Zakona) sudski službenik Kronofogden suda nadležnog sukladno poglavlju 22. ili 23. Zakona izdaje platni nalog i dostavlja ga dužniku, koji ga ima mogućnost osporiti u roku od 14 dana. Zahtjev sadrži sljedeće podatke:

- 1) imena i adrese stranaka na koje se mogu slati obavijesti vezano uz postupak,
- 2) sud kojemu se zahtjev podnosi,
- 3) tražbinu vjerovnika

4) kratko iznesenu činjeničnu i pravnu osnovu na kojemu se zahtjev temelji.

U zahtjevu vjerovnik još iznosi:

- 1) želi li da se dužniku dostavi platni nalog, a imajući u vidu da dužnik nije u stanju podmiriti tražbinu sukladno odjeljku 490. ili odjeljcima 12. c, 31. ili 207. Zakona o bankrotu,
- 2) želi li vjerovnik da se za izdati platni nalog izvrši i naplata tražbine bez pokretanja ovršnog postupka, ako dužnik ne prigovori,
- 3) želi li vjerovnik da se u slučaju da dužnik prigovori, pokrene parnični postupak na temelju izdanog, ali osporenog platnog naloga, bez da on naknadno podnosi zahtjev sudu.

Ako zahtjev za izdavanje platnog naloga ne ispunjava pretpostavke iz odjeljka 477.a i 477. b Zakona, nije jasan ili dostatan potkrijepljen, bit će odbačen. Sudski službenik može ostaviti dodatan rok tužitelju za dopunu odnosno otklanjanje nedostataka u zahtjevu.

Ako dužnik po dostavljanju zahtjeva ne ospori tražbinu u roku koji je za to predviđen, sudski službenik ovjerava platni nalog (betalingspåkrav) i o tome obavještava stranke. Učinak platnog naloga izjednačen je u učinku sa sudskom presudom. Ako je tužitelj zatražio naplatu tražbine bez podnošenja naknadnog zahtjeva sukladno odjeljku 477. b pododjeljku 4. br. 2. Zakona, sudski službenik će započeti ovrhu na temelju platnog naloga. U protivnom, sudski službenik dostavit će platni nalog vjerovniku.

Najkasnije četiri tjedna od izdavanja platnog naloga dužnik koji prethodno nije izjavio prigovor, može zatražiti ponovno otvaranje predmeta. Sudski službenik može uvjetovati naknadno otvaranje predmeta plaćanjem dodatnih troškova postupka ili predujmljivanjem troškova postupka.

Ako dužnik tražbinu ospori, vjerovnik ili sud (na temelju ranijeg izjašnjenja vjerovnika) pokreće sudski postupak za njezino ostvarenje. Ako se vjerovnik ranije izjasnio da se sudski postupak ima pokrenuti na temelju osporenog platnog naloga, bez naknadnog podnošenja tužbe sudu (odjeljak 477. b pododjeljak 4., br. 3. Zakona), sud će platni nalog smatrati tužbom te na temelju njega pokrenuti postupak. Ako tražbina iz platnog naloga prelazi iznos od 50000 DKK, sud može zahtijevati od vjerovnika da nadopuni tužbu u skladu s odjeljkom 348. pododjeljkom 2., br. 4.-6. u roku od 14 dana. U protivnom, ako tužitelj nije zatražio da sud pokrene postupak nakon dužnikovog prigovora protiv platnog naloga, sud će dostaviti platni nalog vjerovniku te obavijestiti dužnika o tome. Protiv odluke sudskog službenika može se izjaviti žalba u skladu s poglavljem 53.

Izvođenje dokaza u postupku provodi se tek ako

sud ocijeni da je relevantno za rješavanje spora. Sud priprema postupak na način da utvrđuje činjenična i pravna pitanja relevantna za rješavanje spora (a u tu svrhu može pozvati i stranke radi saslušavanja) te eventualno koje je dokaze potrebno prikupiti i izvesti.

U postupcima radi ostvarenja tražbine čija vrijednost ne prelazi iznos od 5000 DKK, troškovi postupka, koji se tiču odvjetničkog zastupanja ne smiju prijeći 1500 DKK, a za one između 5000 i 10000 DKK, ne smiju prijeći 2500 DKK.

Odluka kojom sud nalaže dužnik da namiri tražbinu vjerovnika je konačna u roku od 30 dana od donošenja. Platni nalog kojega izdaje sudski službenik, podjednako kao i odluka koju donese sud, ovršne su isprave na temelju kojih, u slučaju da dužnik ne podmiri tražbinu dobrovoljno, vjerovnik može zatražiti njezinu ovrhu. Ovrhu provodi sudski službenik Kronofogden.

Troškovi ostvarenja tražbine u Danskoj ovise o sljedećim čimbenicima:

- je li dužnik već u izvansudskom postupku, na temelju dostavljenog poziva na plaćanje, pristao podmiriti tražbinu
- hoće li za podmirenje tražbine biti dostatno provođenje izvansudskog ili će biti potrebno vođenje sudskog postupka, te hoće li namirenje provoditi sudski službenik
- visina tražbine
- visina sudskih troškova, koja je promjenjiva kategorija u danskom pravnom sustavu

Tablica 4. Usporedba obilježja postupaka kojima se ostvaruju tražbine male vrijednosti odabranih pravnih sustava

IKT: informacijsko-komunikacijske tehnologije

Država/obilježje	Grčka	Španjolska	Francuska	Italija	Armenija (izvan EU)	Mađarska	Poljska	Danska
sud za SMV	+							
sumarna procedura	+	+	+		+	+	+	+
platni nalog	+	+	+		+	+	+	+
visina tražbine	do 20.000 eur		do 4.000 eur		do 2 milijuna AMD	do 3 milijuna forinti	do 75.000 PLN	do 100.000 DKK
sudac								
javni bilježnik		+			+	+	+	
sudski službenik korištenje IKT	+		+	+	+	+		+

6. Opravdanost povjeravanja provođenja postupka za ostvarivanje tražbina male vrijednosti javnim bilježnicima – analiza

6.1. Obilježja postupaka u kojima se ostvaruju tražbine male vrijednosti

Imajući u vidu gore provedenu usporedbu izabranih rješenja za ostvarivanje tražbina malih vrijednosti u pravnim sustavima europskih država (7 država članica EU i jedne treće države), valja uzeti u obzir zahtjeve naspram uredjenja postupaka u sporovima male vrijednosti, a koje kao relevantne pokazatelje u svojim analizama učinkovitosti pravosuđa uzima CEPEJ, a isto tako, za čije se ostvarivanje u pravosudnim sustavima zalaže Svjetska banka, dajući preporuke u pogledu funkcionalizacije pojedinih aspekata pravnog uredjenja.⁷³ Riječ je o sljedećim zahtjevima:

Ograničena nadležnost: specijalizirani sudovi/tijela kojima je povjereno rješavanje manje složenih sporove, u kojima je propisan iznos tražbine za čije je ostvarenje moguće podnijeti zahtjev

Jednostavnost: procedure su pojednostavljene, a pa stranke mogu u njima sudjelovati bez potrebe za odvjetničkim zastupanjem

Neformalnost: procedure su značajno oslobođene formalnosti, a tijelo koje provodi postupak nerijetko aktivno upućuje u njihova prava i savjetuje stranke prilikom poduzimanja radnji, što doprinosi rasterećenju od potrebe odvjetničkog zastupanja stranaka

⁷³ Sporovi male vrijednosti – opća obilježja i stanje prema studijama (Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses. World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure A, str. 15.

Ekonomičnost: postupak je jeftiniji (niži iznosi pristojbi, ograničen maksimalan iznos) u usporedbi sa redovnim parničnim postupkom, čemu nerijetko doprinosi okolnost da se provodi u pisanom obliku, uz korištenje sredstava digitalnih tehnologija, a negdje i uslijed dostupnosti besplatne pravne pomoći, kao i provođenja postupka bez odvjetničkog zastupanja

Brzina: Skraćeni rokovi za poduzimanje radnji stranaka i suda doprinose bržem provođenju postupka

Pristup sudu i informacijama (uz korištenje IKT): potrebe za olakšavanjem pristupa informacijama, uključujući osobito, dostupne i lako primjenjive obrasce koji olakšavaju samozastupanje, aktivno uključivanje tijela koje provodi postupak u pojašnjavanje procesnih radnji te prava i obveza strankama, mogućnost poduzimanja pojedinih radnji i/ili sudjelovanja u postupku putem sredstava digitalnih komunikacija jače je izražena u postupcima za ostvarenje tražbina manje vrijednosti.

6.2. Analiza argumenata u prilog proširenja nadležnosti javnih bilježnika

Kako bi se zaključno mogle dati određene preporuke u pogledu uvodno postavljenog pitanja mogućnosti proširenja nadležnosti javnih bilježnika određenim poslovima iz sudske nadležnosti, potrebno je analizirati argumente ponudene u prilog te protiv mogućnosti povjeravanja javnim bilježnicima određenih poslova iz sudske nadležnosti, potkrijepljenih empirijskim istraživanjem provedenim u nekim državama članicama.⁷⁴

U prilog povjeravanju javnim bilježnicima dodatnih poslova govori:

- Rasterećenje sudova – povjeravanje predmeta koji opterećuju sud, a toleriraju smanjenje razine i kvalitete moguće pravne zaštite, te minimiziraju pojedine pravozaštitne garancije⁷⁵
- Bolja prostorna raspoređenost ureda javnih bilježnika, osobito s obzirom na ruralnu populaciju – dostupniji pristup pravosuđu za stranke
- Formalnost i brzina postupanja – javni bilježnici postupaju neformalnije i brže od sudova, a u neposrednijem pristupu u postupanju imaju praksu smjernicama i uputama pomagati strankama u poduzimanju radnji (što je naglašena kvaliteta sumarnih postupaka u promatranim sustavima)
- Smanjeni troškovi postupka – kraće trajanje i

jednostavnije provođenje postupka rezultira u nižim troškovima

- Pristupačnost – s obzirom na položaj i ulogu u društvu, strankama je lakše pristupiti javnom bilježniku nego sucu

- Privatnost – stranke postupke pred javnim bilježnicima doživljavaju manje javnima

- Manja usmjerenost na konflikt – javni bilježnici u svom postupanju otvoreniji su primjeni metoda mirnog rješavanja spora poput concilijacije ili mirenja, radi postizanja rješenja na zadovoljstvo objiju stranaka u postupku

- Neovisnost, nepristranost – javni bilježnik je neovisna i nepristrana neutralna osoba, te mu je položaj u potpunosti usporediv sa sucem

- Javni bilježnik je pravni stručnjak s položenim pravosudnim i javnobilježničkim (stručnim) ispitom sposoban primijeniti pravo te strankama pružiti potrebnu pravnu zaštitu

- Javni bilježnik posjeduje znanja i iskustvo u donošenju i sastavljanju odluka u postupku, s obzirom na već povjereni krug poslova.

- Među nedostacima takvog rješenja navodi se njih nekoliko, no nisu jednako primjenjivi u odnosu na nacionalne sustave država članica.⁷⁶

U nekim pravnim sustavima, razina kvalifikacije potrebne za obavljanje javnobilježničke službe nije istovjetna onoj za sudačku dužnost. Uz to, razina stalnog stručnog usavršavanja nije ista za suce i javne bilježnike, zbog čega se razlikuju i u pogledu kasnijeg stjecanja kompetencija. Ovo nikako nije primjedba koja bi se dala uputiti hrvatskim javnim bilježnicima.

Za razliku od javnih bilježnika, kontrola postupanja sudaca je stroža. To je povezano sa instancijskim uređenjem sudova i podređenosti ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. S obzirom na nužnost upućivanja stranaka na pokretanje sudske postupka u slučaju spora (podnošenje prigovora prilikom izdavanja platnog naloga) u cijelosti je održana instancijska kontrola postupanja javnog bilježnika.

Obilježja javnobilježničke službe koja se dijelom sastoji u obavljanju javnopravne službe, a dijelom privatne profesije različita je od položaja i uloge sudaca. Ipak, potrebno je naglasiti da prilikom obavljanja povjerenih im poslova, javni bilježnici izjednačeni su sa sucima i u postupcima koje provode pružaju se istovjetne garancije neovisnosti i nepristranosti koje jamče pravično sudenje, kao i u postupcima pred sudovima.

Za razliku od sudaca, javni bilježnici samostalno odgovaraju za štetu koja nastane strankama pri-

⁷⁴ Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part. notariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf

⁷⁵ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo (Zagreb: Narodne novine, 2004.), str. 819.

⁷⁶ Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part. notariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf

likom obavljanja određenih poslova. No, u pojedinim pravnim sustavima, kao što je slučaj sa austrijskim, prilikom obavljanja povjerenih poslova, javni je bilježnik u statusu izjednačen sa sucem u pogledu odgovornosti za nastalu štetu, tako da u odnosu na oba, država snosi odgovornost za eventualnu štetu.

7. Zaključak

Na temelju rezultata provedene analize zaključno se mogu provjeriti početno zadane teze o tome ima li povjeravanje javnim bilježnicima postupaka radi ostvarivanja tražbina male vrijednosti kapacitet doprinijeti:

1. Rasterećenju pravosudnog sustava

Potporu u pravnoj teoriji moguće je pronaći u zaključcima analiza nacionalnih pravnih sustava kao i usporednih pravnoteorijskih studija, a koje se bave pitanjima usklađenosti rješenja kojima se određeni poslovi iz nadležnosti sudova povjeravaju nesudskim tijelima sa zahtjevima prava na pravično suđenje i pristup pravosuđu (u smislu judikature ESLJP, Suda EU i ustavnosudske prakse). U prilog "outsourcinga" ili izdvajanje sumarnih postupaka poput postupaka u povodu platnog naloga i povjeravanja drugim tijelima (sudskim službenicima, javnim bilježnicima) kao primarni se argument tako vidi nesudačka priroda tih poslova, odnosno okolnost da su oni mahom nesporni, izvansudski postupci koji nisu imantni uložci suda. Sekundarno, analiza koja daje uvid u praktična rješenja u primjeni u promatranim pravnim sustavima dokaz je da (najčešće javnim bilježnicima, ili eventualno sudskim službenicima (laicima)) "administriranja" prevelikog broja postupaka radi ostvarivanja tražbina male vrijednosti pokazalo kao funkcionalno rješenje. Pokazatelj učinkovitosti sustava u kojima su takva rješenja uvedena (pri tome najrecentniji je primjer Armenije) ukazuju na poboljšane rezultate. Istovremeno, karakteristike poput razine složenosti, obujma pa i društvenog značaja postupaka kojima se ostvaruju tražbine male vrijednosti, a osobito postupka u povodu platnog naloga, nikako ne bi trebale biti opterećujuće za hrvatsku javnobilježničku službu, niti remetiti redovito obavljanje drugih poslova u toj službi, a s obzirom na kapacitete koje je služba izgradila u pružanju preventivne pravne zaštite visoke razine kvalitete. Pri tome se misli kako na opremanje ureda, opremu, arhiv, računalni sustav, edukacije i plaće suradnika, uspostavljen sustav IKT, ali i razinu znanja, vještina i iskustva u obavljanju povjerenih poslova u službi.

2. Snižavanju troškova postupka za društvo i stranke

Kao što je komparativni pregled pokazao, postupci radi ostvarenja tražbina male vrijednosti, a osobito postupci za izdavanje platnog naloga provode se u manje formalnim procedurama, nerijetko i uz korištenje unaprijed pripremljenih obrazaca te IKT, oni su brži i jednostavniji, a često su i pristojbe značajno niže od onih u redovitom sudskom postupku (vidi ranije osobito Danska, Mađarska, Armenija, Poljska). U tom smislu, njihovo povjeravanje javnim bilježnicima koji su u dosadašnjem obavljanju radnji i poslova koji su im povjereni već doprinijeli racionalizaciji u pružanju pravne zaštite (u smislu provođenja bržih i jeftinijih postupaka, što je očigledno i iz činjenice da posljednja korekcija cijene javnobilježničkih usluga nije obuhvatila troškove ovršnih postupaka, ostavinskim postupaka niti uknjižbi) može samo dodatno doprinijeti snižavanju troškova za stranke. U odnosu pak na cjelokupno društvo, preopterećenost sudova i prevelik broj neriješenih predmeta, a osobito onih niže vrijednosti, ima negativan učinak na povjerenje u pravosudni sustav, a što rezultira u nepovoljnim posljedicama za tržište i gospodarstvo u cjelini, a što je trošak koji opterećuje cjelokupno hrvatsko društvo.

3. Ubrzavanju postupka

S obzirom na shvaćanje da je zakašnjelo pružanje pravne zaštite izjednačeno s njezinim uskraćivanjem (justice delayed is justice denied), jednostavnije i manje formalne procedure koje se provode u skraćenim rokovima, nerijetko uz izostanak nekih stadija redovitog sudskog postupka (pripremo ročište ili glavna rasprava), korištenjem obrazaca i nerijetko *online*, imaju potencijal dostići ciljeve bržeg ostvarivanja pravne zaštite. Ovo se osobito odnosi na postupak u povodu platnog naloga, koji je, kako je vidljivo iz provedene komparativne analize, moguće učinkovito provesti pisanim putem i korištenjem IKT, bez potrebe da stranke pristupe sudu (Francuska, Mađarska, Danska, Armenija).

Premda se u pravnoj literaturi postupcima koji kraće traju pripisuje niža razina kvalitete pravne zaštite, u slučaju kada je riječ o, najčešće neosporenim dokumentiranim tražbinama, a za koje nije potrebno provoditi dokazni postupak radi sveobuhvatnog utvrđivanja činjeničnog stanja, nema mjesta ovakvoj primjedbi. Štoviše, kako je već ranije zaključeno, inzistiranjem na reduciranju pretjerano formalističkih zahtjeva koje postavlja njihovo provođenje pred sudom, otvara prostora da hrvatska javnobilježnička služba iskoristi već uspostavljenju IKT infrastrukturu te stečeno znanje i iskustvo u provođenju izvanparničnih postupaka, a osobito postupka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave.

Oboje je kvalitetan zalag da bi se i novopovjerene postupke moglo provoditi brzo i učinkovito.

4. Visokoj razini kvalitete pružene pravne zaštite i pravne sigurnosti

Uz sve navedeno, konačno je potrebno izvršiti i provjeru argumenta da povjeravanje provođenja postupaka za ostvarenje tražbina male vrijednosti javnim bilježnicima ne oslabljuje kvalitetu u pružanju pravne zaštite. Naime, kvantitativna dimenzija provedene usporedbe i analize, a koja se sastoji u provjeravanju pokazatelja učinkovitosti, brzine i nižeg troška postupka u bitnome odražava zahtjeve kvalitete kada je riječ o sumarnim postupcima. Naime, već je povijesno određenje bagatelnih postupaka ili negiralno posve nužnost osiguravanja pristupa forumu radi ostvarivanja zaštite u malim stvarima ili uvjetovalo njihovo provođenje

umanjenim garancijama prilikom njihova ostvarenja. U tom smislu kretao se do sada čak i hrvatski zakonodavac, povjeravajući mogućnost njihovog provođenja sudskim savjetnicima i pristajući na reduciranje procesnih garancija kakve pruža postupak koji provodi sudac, a u svrhu rasterećenja suda. Stoga, ne čini se opravdanim uskraćivati mogućnost njihovog preuzimanja od strane javnih bilježnika, u odnosu na koje nikako ne bi stajala sugestija niže specijalizacije u području prava u odnosu na sudske savjetnike, pa čak ni suče.

Zaključno, ovdje provedena analiza sugerira da bi se u svjetlu trenutnih potreba hrvatskog pravosudnog sustava bilo opravdano posegnuti za rješenjima odabranih pravnih sustava kao podlogom za oblikovanje prijedloga o proširivanju nadležnosti hrvatskih javnih bilježnika u provođenju postupaka za ostvarenje tražbina male vrijednosti.

Literatura

Dika, Mihajlo, *O statusu i budućem razvitku javnog bilježništva u Republici Hrvatskoj*, u: Maleković, Ivan (ur.), Hrvatsko javno bilježništvo, Hrvatska javnobilježnička komora, Zagreb, 2014.

Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2004.

Uzelac, Alan, *Organization of the civil justice system and judicial independence*; The meaning of court, u Burhard Hess et al. (ur.), *Comparative Procedural Law and Justice*, 2025.

Buljan, Iva, *Pisani postupak u sporovima male vrijednosti- radikalna promjena dosadašnje paradigme*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 45(2024)1, str. 251-272.

Čizmić, Jozo, *Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP 2019.*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41(2020)1, str. 243-267.

Dika, Mihajlo, „Izvanparnična” i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika – *de lege lata i de lege ferenda*”, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 59(2009)6.

Hoblaj, Hana, *Umjetna inteligencija u javnobilježničkoj službi: razmatranje koncepcija prednosti i rizika* Javni bilježnik, 28(2024)51.

Maganić, A., „Novi pravci reforme izvanparničnog prava u Republici Hrvatskoj”, Zbornik Aktualnosti građanskog procesnog prava- nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, 2015.

Poretti, Paula, *Digitalizirane javnobilježničke isprave i perspektiva digitalizacije javnobilježničke službe*, Javni bilježnik, 27(2023)50.

Poretti, Paula, *Izobrazba u javnobilježničkoj službi – potrebe, želje, očekivanja i zahtjevi*, Javni bilježnik, 28(2024)51.

Poretti, Paula, *Postulati prava Europske Unije u građanskome parničnom postupku – očekivanja nasuprot realnosti* Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 10(2019)1.

Silvestri Elisabetta, *Small Claims And Procedural Simplification: Evidence From Selected Eu Legal Systems*, Access To Justice In Eastern Europe, 1(2018).

Tironi, Zrinka, *Postupak u sporovima male vrijednosti - potreba za većom učinkovitošću* Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 43(2022)3, str. 811-834.

Harsági, Viktória, *The Notarial Order for Payment Procedure as a Hungarian Peculiarity* (March 28, 2011). FS Kaissis Revista de Processo, Forthcoming, dostupno na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2302284> ili <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2302284>.

Ioannis Katras, *Order for payment*, Greek law digest, dostupno na: <https://www.greeklawdigest.gr/topics/judicial-system/item/211-order-for-payment>.

Ginzburg, Simone, *Small claims: Comparative analysis of national procedures with recommendations for the Greek Ministry of justice*. Fostering transparency of judicial decisions and enhancing the national implementation of the European Convention on Human Rights, Council of Europe, 2024.

Marguénaud, Jean-Pierre; Namont Dauchez, Corine; Dauchez, Benjamin, *The notary, "out-of-court magistrate" with regard to the European judge of Human Rights*, A commentary on the Ana Ionita

v. Romania judgment of March 21st 2017 (req. n°30633/09), 2018, dostupno na: <https://hal.science/hal-01878216v1>.

Voller, Thomas (ur.), *Outlines of Debt Collection in Europe*, Verlag T. Lindemann, Offenbach, 2015.

Izvešće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2023. godinu, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Zagreb, 2024., str. 37.

Povelja Europske unije o temeljnim pravima, Službeni list EU C 202/389, 7. 6. 2016.

Uredba (EU) br.1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti te priznanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list Europske unije, 2012., br. L 351.

Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. godine kojom se uvodi europski ovršni naslov za nesporne tražbine, Službeni list Europske unije, 2004., br. L 143, 30. 4. 2004.

Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. kojom se uvodi europski postupak za tražbine male vrijednosti, Službeni list Europske unije, 2007., br. L 199/1.

Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjero-davnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, OJ L 201, 27. 7. 2012., str. 296–323.

KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2024. Bruxelles, 11.6.2024. COM(2024) 950 final.

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN-MU, 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10).

Zakon o javnim bilježnicima, HO-274-N od 4. prosinca 2001. Službeni prijevod, Centar za prevodenje Ministarstva pravosuđa Republike Armenije, 2. kolovoza 2023.

Pravila o programu i načinu provedbe stručnog usavršavanja javnih bilježnika NN (19/24).

Zakon HO-586-N od 23. prosinca 2022. Službeni prijevod, Centar za prevodenje Ministarstva pravosuđa Republike Armenije, 2. kolovoza 2023.

Presuda Suda Europske unije C-387/20, ECLI:EU:C:2021:751.

Decision № 1/2008 (I. 11.) AB of the Constitutional Court.

Council of Europe, European judicial systems CEPEJ evaluation report, 2024 evaluation cycle, general analyses, dostupan na: <https://www.coe.int/en/web/cepej/special-file>.

European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Working Group on the evaluation of judicial systems (CEPEJ-GTEVAL) Specific Study of the CEPEJ on the Legal Professions: Notaries – 2020 data, dostupan na:

Supporting Judicial Reforms in Armenia: A Forward Look Public Expenditure and Performance Review of the Judiciary in Armenia, dostupan na: <https://www.coe.int/en/web/implementation/-/judge-notaries-workshops-organised-by-the-council-of-europe-and-ministry-of-justice>.

Harley, Gergia; Said, Agnes, World Bank Group, Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States Public Disclosure, dostupno na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/670181487131729316/pdf/Fast-tracking-the-resolution-of-minor-disputes-experience-from-EU-Member-States.pdf>.

Lurger, Brigitta; Karl; Herz, Romina, JuWiLi Study 2022 Legal Part, dostupan na: https://ihrnotariat.at/fileadmin/user_upload/Notariatskammer/JuWiLi/Executive_Summary_legal_study.pdf

Cross-Regional Court Performance Assessment – Country Report, https://www.ebrd.com/content/dam/ebd_dxp/assets/pdfs/legal-reform/dispute-resolution/country-reports/country%20report%20poland.pdf.

Injunctions / Orders for payment in Poland, <https://www.dudkowiak.com/debt-collection-in-poland/order-for-payment-in-poland.html>.

World Bank, Armenia Governance and Justice Enhancing the efficiency of Court Processes in Armenia: Ways to Improve the Simplified Procedure and Order for Payment Procedure for Better Justice System Performance, 2020., dostupan na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/980031608628888810/pdf/Governance-and-Justice-Enhancing-the-efficiency-of-Court-Processes-in-Armenia-Ways-to-Improve-the-Simplified-Procedure-and-Order-for-Payment-Procedure-for-Better-Justice-System-Performance.pdf>.